

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1007

5. KOLOVOZA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

ŽIVOT U LJUBI

Pusto selo

SADRŽAJ

5

Konstituiran novi saziv
Skupštine Srbije
**Vladimir Orlić izabran
za predsjednika
Narodne skupštine**

12

Marjan Pipenbah,
glavni projektant Pelješkog mosta
**Hvala Bogu,
most je završen**

20

Najduža rječna regata
prošla kroz Vojvodinu
**Veslačka avantura
od 2.000 kilometara**

26

Naši gospodarstvenici (CVIII.)
**Ratarstvo
u novome vijeku**

30

20 godina KPZH-a
Šokadija iz Sonte
Čuvari šokačke baštine

36

Tragovi Sonte koja je nestala
Muzej u Miloševoj kući

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Skupštinski i drugi divani

Dočekali smo i to. Izabrani zastupnici Skupštine Srbije konačno su dobili svoje mandate i konačno je konstituirano najviše zakonodavno tijelo ove države. Čekalo se i čekalo. I dočekalo. Od svih imena koja su se spominjala kao ime prvog među 250 zastupnika, nekoliko dana prije same sjednice isplivalo je ime **Vladimira Orlića**. Ako je suditi po njegovom minulom političkom radu, oporbi neće biti lako. A zlu ne trebalo tu je i predsjednik zastupničkog kluba vladajuće stranke da priskoči ako zatreba. Jer ipak će sada oporba biti brojnija, glasnija, pa će i boriti se protiv njih trebati svim u skupštini dozvoljenim sredstvima. Iako je granica između tih dozvoljenih sredstava i vrijeđanja, pa ne daj Bože i nečega više od toga, kod nas vrlo tanka.

Prilikom da sjedne na mjesto prvog čovjeka srbijanskog parlamenta na kratko je imao oporbenjak **Vladeta Janković** (nesuđeni gradonačelnik Beograda). U stilu pravog političara iskoristio je tu priliku da kaže što mu leži na političkoj duši. A mnogo toga mu se nakupilo za proteklih deset godina. Od nepoštenih izbora, ucjena, pritisaka, zatvorenog javnog medijskog servisa... I da ne bude baš njegova zadnja utkrivali su se u osudi takvog nastupa privremenog predsjednika skupštine zastupnici vladajuće stranke.

A kako je počelo tako će biti i nastavljeno, jer neće politička većina tako lako dozvoliti manjini da se razmahne. Ne daj Bože, ukaže na neki problem, lošu odluku, korupciju... Pa će, ako ništa drugo, ovaj skupštinski saziv biti polemičniji, ali (silom prilika) češće će se čuti i drugačije mišljenje u direktnom TV prijenosu (kada već ne može na drugi način).

A bit će i materijala za razne analitičare i one srodnih zanimanja koji kao putujuća karavana obilaze televizije kako bi, kada to zatreba, još malo pridodali apokaliptičnih najava, kojekakvih uvreda i etiketa.

Staze su već uhodane i potvrđene novom raspodjelom dozvola za nacionalne frekvencije.

Z. V.

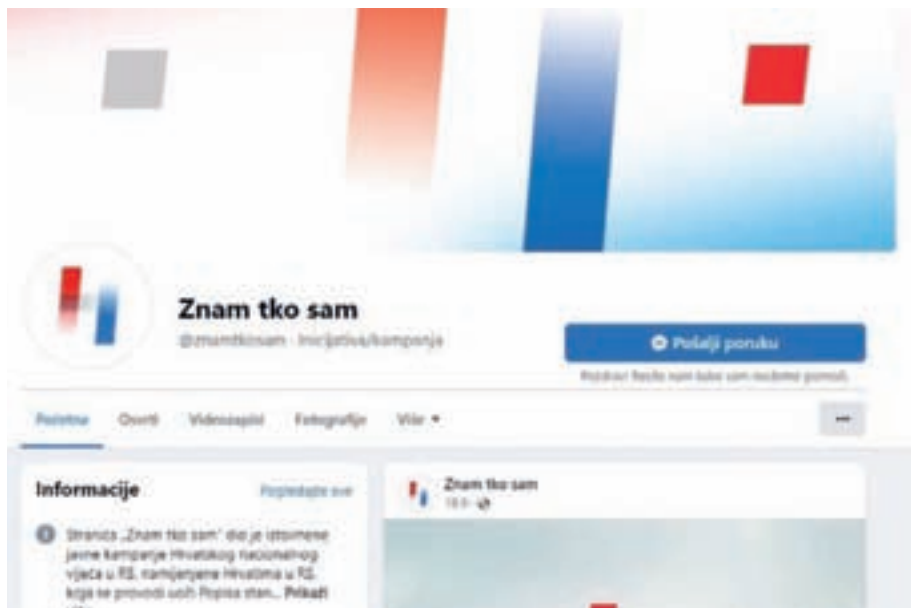
Facebook stranica »Znam tko sam«

Hrvatsko nacionalno vijeće pokrenulo je novu Facebook stranicu »Znam tko sam« (www.facebook.com/znamtkosam) koja ima za cilj informirati Hrvate u Srbiji o predstojećem popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2022. koji će biti održan od 1. do 31. listopada ove godine.

Dio je to istoimene kampanje koju provodi HNV u okviru koje se želi pripadnike hrvatske nacionalne manjine u Srbiji potaknuti da jasno iskažu svoju nacionalnu i vjersku pripadnost na predstojećem popisu.

»Stranicu možete pronaći i zapratiti te ju preporučiti svojim prijateljima za koje znate da bi ih interesirale informacije upućene Hrvatima, našim Srijemcima, Bunjevcima i Šokcima, u Republici Srbiji«, poručuju iz HNV-a.

H. R.

Mandatar sredinom mjeseca

Predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** izjavio je da bi se sredinom mjeseca trebalo znati ime mandatar, napominjući da je važno da se formira nova vlada.

»Verujem da ćemo uspješno obaviti posao oko formiranja vlade, u korist građana i u njihovom najboljem interesu«, rekao je Vučić za Radio televiziju Srbije (RTS).

Osim programskog stručnog voditelja **Andrije Ivančana**, umjetničkog voditelja FA **Lindō** iz Dubrovnika, Odjel tambura vodi **Tibor Bun**, poznati tamburaški voditelj iz Varaždina te Odjel tradicijskih glazbala vodi glazbeni pedagog **Vjekoslav Martinić**, poznati majstor izrade tra-

Ljetna škola hrvatskog folklora u Zadru

U Zadru je jučer (4. kolovoza) počela 28. po redu Ljetna škola hrvatskog folklora u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. Trajat će deset dana do 13. kolovoza.

Ove će godine polaznici upoznati ples, nošnje, pjesmu i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga jadranskog područja: plesovi i glazba otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, Splita, Trogira, Kaštela, Čiova, Makarskog primorja, otoka Šolte, Brača i Hvara, Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješca, Dubrovačkog primorja, Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, doline Neretve, Dubrovačke kontradance te plesove šibenskoga uzmorja i otoka. Od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, a koji pripadaju jadranskome području, podučavat će se plesovi i glazba južne Hercegovine i plesovi Hrvata u Boki kotorskoj.

Između ostalih, na Školi redovito sudjeluju i članovi hrvatskih udruga kulture iz Vojvodine.

dicijskih glazbala iz Garešnice. Gost predavač LJŠHF-a je uvaženi glazbeni skladatelj maestro **Siniša Leopold**. Uz njih će tijekom škole predavati i drugi vrsni stručnjaci folkloristi i etnokoreolozi kao i renomirani istraživači hrvatskoga folklora.

H. R.

Konstituiran novi saziv Skupštine Srbije

Vladimir Orlić izabran za predsjednika Narodne skupštine

Narodna Skupština Srbije potvrdila je mandate novim zastupnicima, čime je konstituiran novi – 13. saziv od početka višestranačja u Srbiji. Vladimir Orlić iz Srpske napredne stranke novi je predsjednik Skupštine Srbije

Predsjednik prethodnog saziva Skupštine Srbije **Ivica Dačić** sazvaio je za ponedjeljak, 1. kolovoza, konstitutivnu sjednicu 13. saziva parlamenta. Na prvoj sjednici potvrđeni su mandati narodnih zastupnika, a kao druga točka dnevnog reda uslijedio je u utorak izbor predsjednika Narodne skupštine, a potom i potpredsjednika. Predsjednik Skupštine Srbije bira se iz redova zastupnika.

Za predsjednika je izabran **Vladimir Orlić** na prijedlog Srpske napredne stranke čiji je član. Od 230 nazočnih zastupnika, javnim glasanjem 154 njih je podržalo kandidaturu Orlića, a protiv je bilo 76. Uzdržanih nije bilo. Zastupnici su se izjašnjavali javnim glasanjem.

Vladimir Orlić, doktor telekomunikacija i znanstvenik, član je SNS-a od 2008. godine. Izabran je za narodnog zastupnika na izborima 2014., 2016., 2020. i 2022. godine. Bio je zamjenik šefa zastupničke grupe SNS-a u Skupštini Srbije, a u prošlom sazivu bio je potpredsjednik parlamenta.

Posao predsjednika Skupštine je da vodi sjednice parlamenta, predstavlja ovu instituciju i raspisuje predsjedničke i lokalne izbore. Od njega zavisi kakav će ton biti prisutan na sjednicama.

Za potpredsjednike Narodne skupštine izabrani su **Sandra Božić** iz SNS-a (sa 194 glasa), **Snežana Pahunović** iz SPS-a (194), **Elvira Kovács** iz SVM-a (194), **Usame Zukorlić** iz Stranke pravde i pomirenja (195), **Božidar Delić** iz koalicije NADA (197), **Borko Stefanović** iz SSP-a (204) i **Zoran Lutovac** iz DS-a (207).

Za generalnog tajnika Narodne skupštine imenovan je **Srdan Smiljanić** – za njega su glasala 182 zastupnika, pet je bilo protiv, a 10 je bilo uzdržano. Izabrani su i članovi radnih tijela i članovi stalnih parlamentarnih delegacija u međunarodnim institucijama.

U novom sazivu Skupštine Srbije formirano je 15 zastupničkih grupa. U novom sazivu parlamenta, jedan klub činit će zastupnici manjinskih lista Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, SDA Sandžaka i Koalicije Albanaca doline u okviru grupe Evropski region – Vojvodina, Sandžak, Preševska dolina, koji će voditi **Aleksandar Olenik**, a mijenjat će ga **Enis Imamović**.

Parlamentarni izbori u Srbiji su održani prije četiri mjeseca, 3. travnja, ali su ponavljani na više izbornih mjesta zbog nepravilnosti. Skoro je maksimalno iskorišten jednomjesečni, zakonski rok za održavanje konstitutivne sjednice koji je počeo 5. srpnja kada su objavljeni konačni rezultati parlamentarnih izbora. Nakon konstituiranja parlamenta počinje drugi, komotniji rok od 90 dana za formiranje nove vlade.

Aplauzi i udaranje o klupe

Konstitutivnom sjednicom Skupštine Srbije predsjedao je najstariji zastupnik, a to je u ovom slučaju **Vladeta Janković** s izborne liste Ujedinjeni za pobjedu Srbije.

Novi saziv Skupštine je konstituiran, ali su izgleda ostali stari maniri: početak sjednice su obilježili aplauzi, ali i udaranje o klupe. Zastupnici oporbe su aplaudirali, dok su zastupnici vlasti naprednjaka lupali po klupama. Takvu reakciju izazvalo je obraćanje zastupnika Jankovića u svojstvu predsjedavajućeg parlamenta, koji je čestitao izabranim zastupnicima i održao kratak govor.

Novi saziv parlamenta činit će 120 narodnih zastupnika s izborne liste Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve, 38 zastupnika s liste Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobjedu Srbije, a 31 s liste Ivica Dačić – Premijer Srbije. Lista Dr. Miloš Jovanović – Nada za Srbiju imat će 15 zastupničkih mandata, lista Boško Obradović – Srpski pokret Dveri – POKS – Miloš Parandilović – Patriotski blok za obnovu Kraljevine Srbije 10 mandata, koliko i lista Milica Đurđević-Stamenovski – Srpska stranka Zavetnici. Pet zastupničkih mjesta je na izborima pripalo listi Savez vojvođanskih Mađara, tri listi Muftijin amanet – SSP – Usame Zukorlić, dva koaliciji Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, koliko i listi SDA Sandžaka – Dr. Sulejman Ugljanin, dok će jednog zastupnika imati Koalicija Albanaca doline.

Janković je naveo da će Skupština povjerenje opravdati samo ako »srce ove države bude stvarno kucalo ovdje pod skupštinskom kupolom, a ne s druge strane parka« i naglasio kako Srbija lišena poštenih izbora ne može biti sretna i poštovana zemlja.

»Poštenih izbora neće i ne može biti dokle god svaki i najudaljeniji građanin Srbije ne bude mogao na Dnevniku RTS-a svakoga dana vidjeti što govori i čini vlast, ali i oni koji nisu na vlasti. Poštenih izbora nema i ne može biti dokle god ima pritisaka, potkupljivanja i nasilja, dokle god se nacionalni medijski prostor ne učini dostupnim svima, dokle god izborne komisije budu čekale da umjesto njih odluče vladajući političari, dokle god volja i hir jednog čovjeka budu iznad Ustava Srbije«, rekao je Janković.

Novi šef zastupničke grupe SNS-a **Milenko Jovanov** naveo je novinarima kako »ovaj saziv Skupštine nije počeo u duhu demokratije, bez obzira što su konstitutivnoj sjednici prethodile dugotrajne konzultacije i što smo oporbi izašli u susret i ispunili sve njihove zahtjeve. Janković je zloupotrijebio mjesto na kojem se našao i održao politički govor«.

Usijana atmosfera

Konstitutivna sjednica Narodne skupštine nastavljena je u utorak. Zastupnici su, prema dnevnom redu, na

zasjedanju raspravljali o izboru predsjednika, potpredsjednika i generalnog tajnika parlamenta. Jedinim kandidatom za novog predsjednika Skupštine bio je Vladimir Orlić.

Šef zastupničke grupe Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve Milenko Jovanov obrazložio je prijedlog kandidata te zastupničke grupe za predsjednika Skupštine Vladimira Orlića.

Jovanov je istaknuo kako se očekuje da će Orlić voditi parlament na dostojanstven način.

»Namjera naše zastupničke grupe, Srpske napredne stranke, je da na čelu parlamenta bude čovjek koji će slijediti srpsku politiku. Mi se ne želimo ponašati kao navijači, da sudjelujemo u karikiranju filma *Tri karte za Ameriku*, već da sačuvamo svoju zemlju od stradanja i umiranja i zato predlažemo Vladimira Orlića, jer smo uvjereni da on taj zadatak može ispuniti. On je iskusan zastupnik, tolerantan«, rekao je Jovanov.

Dok je Jovanov predlagao Orlića, oporba je dobacivala i aplaudirala, a Jovanov je uzvraćao i naposljetku je zatražio od Vladete Jankovića da provjeri jesu li »oni koji aplaudiraju uzeli terapiju«.

Šefovi zastupničkih grupa oporbe su negodovali zbog riječi Jovanova i istaknuli da Jovanov vrijeđa sve zastupnike koji ne misle kao on, da se SNS predozirao vlašću i da unižava cijeli parlamentarni dom.

Tomislav Žigmanov i Aleksandar Olenik

Za predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova** ulazak u novi saziv parlamenta, kao predstavnika manjinske liste Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani – Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, dokaz je da su Hrvati priznati u svojoj političkoj relevantnosti, da će unutar institucija Srbije moći govoriti o svojim problemima, kao i odlučivati o pitanjima koja ih se neposredno tiču.

Nakon izlaganja predlagача otvoren je pretres o izboru Orlića za predsjednika Narodne skupštine. Nastavila se usijana atmosfera kakva je bila već prvog dana zasjedanja novog saziva. Zastupnici oporbe su kritizirali prijedlog za izbor Orlića, dok su zastupnici vladajućih oštro odgovarali na te kritike. Zastupnici oporbe su se mnogo puta pozvali na povredu poslovnika, a u više navrata pozivao je na red predsjedavajući Vladeta Janković.

Nakon izbora, u svom prvom obraćanju s mjesta predsjednika Skupštine, Orlić je zahvalio zastupničkoj grupi Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve i zastupnicima koalicijskih stranačkih grupa na podršci koju su mu pružili.

Zahvalio je i onima koji su pružili podršku politici države čime su, kako je ocijenio, pokazali odgovornost.

»To je prava odluka ljudi koji shvaćaju brigu za državu. Tog posla smo se prihvatili i u ova dva dana pokazali razumijevanje za težinu trenutka, što je danas najvažnije«, dodao je Orlić.

Posebno se obratio zastupnicima oporbe i rekao da nisu istinite njihove tvrdnje da izbori nisu bili fer i poštjeni, te da je dokaz za to što je izvješće Republičke izborne komisije usvojeno jednoglasno.

»Vi znate, a nećete da kažete da ste tretman dobili više nego fer i ne možete naći sličan primjer da je netko tko okuplja većinu na ovaj način postupio kao mi sad«, rekao je Orlić osvrnuvši se na konzultacije o skupštinskim odborima i radnim tijelima.

Narod je, kako je istaknuo Orlić, odabrao politiku rezultata, jaču ekonomiju, veće plaće, infrastrukturu, nove kliničke centre.

»To je narod podržao i to je politika koja je osigurala stvaranje dobre perspektiv za našu zemlju i mi danas imamo više slobode i više demokracije«, rekao je Orlić i dodao da će takvu politiku i on voditi.

Priredio: Z. S.
FOTO: DSHV

Demografski izazovi

»Od 2000. do 2012. godišnje je oko 10.000 osoba napuštalo Hrvatsku. Nakon pristupanja EU dogodio se novi val iseljavanja i u razdoblju od 2014. i 2019. 33.000 je odlazilo godišnje. Ipak, 2018. godine iseljavanje je smanjeno i zabilježen je veći povratak ljudi iz emigracije«, kazala je Caroline Hornstein-Tomić

Hrvatska je u svom demografskom razvoju, koji se može pratiti od 1857. godine, kada je u Hrvatskoj obavljen prvi popis stanovništva temeljen na modernim popisnim kriterijima imala dva demografska trenda. Jedan je trend demografske ekspanzije koji je završio 1991. godine, a drugi je razdoblje depopulacije koje još uvijek traje. Između dva popisa stanovništva iseljeno je 288.000 osoba, a broj umrlih za 140 je veći od broja rođenih.

U miru izgubljeno više stanovnika nego 90-ih

Od kraja 50-ih godina prošlog stoljeća niz faktora doveo je do toga da se na popisu 1991. godine zabilježi pad broja stanovnika.

»Prvi puta je 1958. godine zabilježeno da jedna žena rodi manje od jednog ženskog djeteta. Drugi depopulacijski proces nastupio je nakon deset godina kada je jedna žena u Hrvatskoj rodila manje od 2,1 djeteta. Prirodni pad prvi puta zabilježen je 1991. godine, to znači da je broj umrlih bio veći od broja rođenih. Sve je to dovelo do ukupne depopulacije koju kontinuirano bilježimo od 1991.

godine. Na sve se to nadograđuje, a sada postaje i ključni problem, demografsko starenje. Situacija je takva da u Hrvatskoj mi danas teško možemo govoriti i o otocima pozitivnih demografskih promjena. Skoro cijela Hrvatska, uz nekoliko izuzetaka, je u demografskom minusu. Razloga za to jako je puno«, kazao je dr. sc. **Dražen Živić** s Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu, koji je u Mostaru održan od 30. lipnja do 3. srpnja.

Pozivajući se na podatke Državnog zavoda za statistiku, Živić kaže da je u razdoblju od 2011. do 2020. godine u Hrvatskoj živorođenih bilo 382.994, a broj umrlih 524.701, pa je prirodni pad broja stanovnika u tom razdoblju bio 141.707.

»Drugi negativan demografski trend je migracija. Između dva popisa stanovništva u Hrvatsku je doseljeno 176.922 osobe, a iselilo se 288.834, pa je saldo vanjske migracije 111.922. Ovo su službeni podaci, a prema nekim procjenama stvarni broj iseljenih je i dvostruko veći. Prema ovim podacima zbog prirodnog pada i negativnog salda vanjske migracije Hrvatska je izgubila oko 250.000 stanovnika. Međutim, prema prvim rezultatima popisa, Hr-

Tabl. 3. Vanjska migracija stanovništva Hrvatske

Razdoblje	Doseljeni iz inozemstva	Odseljeni u inozemstvo	Neto migracijski saldo
2009.- 2020.	190.375	308.644	-118.269
2013.-2020.	159.429	263.268	-103.839
2011.-2020.	176.922	288.844	-111.922

Izvor: Priopćenje 7.4.2. Odseljeno i doseljeno stanovništvo RH, DZS, Zagreb.

Nomadi

»U Hrvatskoj je podnijeto 500 zahtjeva za vizu za digitalne nomade. To su ljudi iz trećih zemalja i u Hrvatskoj žele ostati više od tri mjeseca. Hrvatska u prosjeku ima oko 3.000 nomada mjesečno koji imaju turističku vizu na 90 dana. U svakom trenutku Hrvatska ugošćuje oko 6.000 nomada. Procijenjeno je da je njihova potrošnja 100 milijuna eura godišnje«, kaže Tomić.

vatska je izgubila skoro 400.000 stanovnika, a to neslaganje podataka upravo pokazuje da je broj iseljenih iz Hrvatske znatno veći od onog službenog«, kazao je dr. sc. Živić.

Uz sve ovo, problem je starenje stanovništva. U Hrvatskoj je do 2011. godine na 100 stanovnika starosti do 14 godina bilo 116 starijih od 65 godina.

»Već tada to je bilo izrazito zabrinjavajuće. A na popisu iz 2021. pokazalo se da je taj odnos još negativniji, jer je na 100 mladih do 14 godina bilo 151 starijih od 65 godina«, kazao je dr. sc. Živić.

Ako se uspoređi broj stanovnika od 1991. do popisa 2021. godine, podatci pokazuju da je između dva posljednja popisa smanjenje broja stanovnika veće nego između 1991. i 2001. godine.

»Tada je Hrvatska izgubila nešto manje od 347.000 stanovnika, a u međupopisnom razdoblju od 2011. do 2021. godine skoro 400.000. U miru smo izgubili više stanovništva nego u razdoblju kada je rat bio dominantna odrednica«, kazao je na kraju svog izlaganja dr. sc. Živić.

Zemlja migracija

Hrvatska je klasična zemlja emigracije, a novi val odlazaka dogodio se 90-ih, ne samo u Hrvatskoj već i u cijeloj regiji.

»Od 2000. do 2012. godišnje je oko 10.000 osoba napuštalo Hrvatsku. Nakon pristupanja EU dogodio se novi val iseljavanja i u razdoblju od 2014. i 2019. 33.000 osoba je odlazilo godišnje. Ipak, 2018. godine iseljavanje je smanjeno i zabilježen je veći povratak ljudi iz emigracije«, kazala je na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu **Caroline Hornstein-Tomić** iz Instituta društvenih znanosti **Ivo Pilar**.

Ona je pojasnila da su raniji odlasci bili radni i privremeni, a sadašnje generacije odlaze trajno.

»Jeste da od sredine prošlog stoljeća imamo sve manju stopu nataliteta, ali pad broja stanovnika dodatno je uzrokovan iseljavanjima. Sustav socijalne skrbi nije održiv u društvu koje stari i koje je suočeno s visokim stopama emigracije, posebno mladih s višim obrazovanjem. Broj

stanovnika Hrvatske s 4,5 milijuna pao je na 3,9, a demografske projekcije su još gore, jer je Hrvatska jedna od zemalja u svijetu s visokom stopom iseljavanja«, kazala je Tomić.

Ono što nije zaobišlo Hrvatsku je međunarodna mobilnost radne snage, pa tako na prostore Hrvatske dolaze radnici iz trećih zemalja, ali javni diskurs je takav da se migracija, odnosno mobilnost, ne smatraju korisnim već štetnim.

»Umjesto toga, preporučila bih promjenu perspektive gledanja na migraciju i mobilnost. Potrebne su mjere i programi koji potiču internacionalizaciju imigracijske politike, kako je to u drugim zemljama«, kazala je Tomić.

Govoreći o povratku iz iseljeničtva, koje je masovnije počelo 90-ih godina prošlog stoljeća, ona je istaknula da su procjene različite i govori se o brojcima povratnika 90-ih od 5.000 do 45.000.

»Oni koji se danas vraćaju kao razloge navode napredovanje u karijeri i poslovne prilike i mogućnost zapošljavanja, a i kovid mjere za neke su bile razlog vraćanja. Važan faktor je okupljanje obitelji. Oni koji se vraćaju iz iseljeničtva kao razloge navode želju za vraćanjem svojoj zemlji, kulturi, identitetu«, kazala je Tomić.

Tomić smatra da bi broj onih koji se vraćaju bio veći potrebno je poticati useljavanje, ali pitanje je postoji li spremnost i sposobnost da se prihvate znanja i vještine s kojima dolaze povratnici u Hrvatsku. Nedostaje otvorenost društva prema povratnicima, integraciju imigranata opterećuje tromost sustava.

Z. V.

»Svi naši tornjevi«

»Sve aktivnosti u sklopu inicijative imaju za cilj promociju međureligijskog dijaloga i tolerancije i veću zastupljenost ove teme, kako na dnevnom redu donositelja odluka tako i lokalnih organizacija civilnog društva, formalnih i neformalnih grupa mladih, nacionalnih i vjerskih zajednica«, rekla je Parać-Damjanović

Subotica, kada se radi o njegovanju kulture međureligijskog dijaloga i toleranciji, može s punim pravom poslužiti kao primjer dobre prakse, ne samo kada se radi o državnoj nego i regionalnoj razini – to je zaključak prvog okruglog stola pod nazivom »Svi naši tornjevi«, održanog 29. srpnja u organizaciji Centra lokalne demokratije (LDA) Subotica.

Okrugli stol je jedna od aktivnosti koje se provode u sklopu inicijative za poticanje kolektivne akcije za vjersku toleranciju pokrenute u regiji zapadnog Balkana, a u koju su u Srbiji, osim Subotice, uključene još tri općine – Novi Pazar, Bujanovac i Preševo.

»Tema međureligijskog dijaloga i tolerancije je na neki način nastavak tema kojima smo se bavili 90-ih i početkom 2000-ih, dakle, tema koje se odnose na ostvarivanje ljudskih prava u lokalnim multietničkim zajednicama, a također i na obrazovanje za kulturu dijaloga i poštovanja različitosti«, rekla je direktorica Centra lokalne demokratije **Stanka Parać-Damjanović**, predstavljajući u uvodnom dijelu aktivnosti koje se u sklopu inicijative provode od jeseni prošle godine.

Platforma za dijalog

Osim održane prve od ukupno dvije planirane tematske javne debate, aktivnosti obuhvaćaju i promociju bogatog vjerskog naslijeđa među mladima kroz organizirane pješačke ture, istraživanje i zagovaranje, potom objavljivanje publikacije s rezultatima istraživanja i preporukama s dva

okrugla stola, kao i projektne brošure o religijskim značenostima grada iz perspektive mladih i tematskog broja časopisa *Mozaik*.

Sve osmišljene aktivnosti u sklopu inicijative imaju za cilj promociju međureligijskog dijaloga i tolerancije u multikulturalnoj lokalnoj zajednici i veću zastupljenost ove teme, kako na dnevnom redu donositelja odluka tako i lokalnih organizacija civilnog društva, formalnih i neformalnih grupa mladih, nacionalnih i vjerskih zajednica, pojašnjava Parać-Damjanović:

»Aktivnosti se događaju u okviru sustava lokalne samouprave – nastoji se vidjeti u kojoj mjeri su funkcije samog sustava dovoljno posvećene ovom području, postoje li institucionalni mehanizmi za suradnju, postoji li politička volja i javni prostor u kom organizacije civilnog društva, manjinske zajednice, religijske zajednice mogu aktivno sudjelovati i pridonositi, među ostalim, i aktivnostima novouspostavljenog Savjeta za međunacionalne odnose«.

»Izgradnja takve jedne platforme za dijalog podrazumijeva, dodatno, i osnaživanje lokalnih organizacija mladih da se aktivnije uključuju u informirani dijalog i kreiranje javnih politika i jačanje njihovih kapaciteta za bolje razumijevanje i poštovanje raznolikog kulturnog, vjerskog naslijeđa lokalne multietničke zajednice, kao i unaprjeđenje leaderskih vještina aktivista civilnog društva i jačanje kapaciteta lokalnih civilnih organizacija na planu promoviranja kulture dijaloga i poštovanja etničkih i vjerskih različitosti«, rekla je Parać-Damjanović.

Djelujući u tom pravcu, posebnu pažnju, dodaje ona, treba posvetiti mladima kako bi se osiguralo njihovo održivo buduće angažiranje kroz obrazovanje za demokratsko građanstvo, kroz unaprjeđenje njihovih interkulturalnih vještina i kompetencija i kroz omogućavanje prostora za njihovo efektivno sudjelovanje u lokalnom javnom životu.

Istraživanja o religioznosti, toleranciji

Upravo iz tog razloga je i istraživanje »Vjerska (ne)tolerancija, vrijednosti i socijalni stavovi«, koje je provedeno u okviru inicijative, a čiji konačni rezultati će biti prezentirani na jesen, za ciljnu grupu imalo mlade.

Istraživanje, koje je prezentirala dr. sc. **Jasminka Dulić**, sadrži relevantne informacije o stupnju vjerske (ne)tolerancije ove starosne skupine, te vrijednosnim orijentacijama, socijalnim stavovima, osobinama ličnosti kao faktorima koji se mogu dovesti u vezu s ispitivanim fenomenom, dajući tako znanstveni odgovor na ključna pitanja od značaja za neko buduće kreiranje lokalne politike u području njegovanja tolerancije, međureligijskog i interkulturalnog dijaloga koji, uz sve primjere dobre prakse, ipak jako nedostaje u Subotici – složili su se sudionici okruglog stola.

Govoreći o dijalogu i toleranciji iz perspektive suvremenog društva dr. sc. **Boško Kovačević** je rekao kako u svijetu opada religioznost, a posebno crkvenost.

»Sklon sam mišljenju da su više zla vjerskim organizacijama načinili potrošački kapitalizam i konzumerizam koji sve 'usisavaju' nego što su to učinile, na primjer, komunističke ideologije. S problemima koje sa sobom nose potrošački kapitalizam i konzumerizam se vjerske organizacije za sada ne mogu nositi«, rekao je Kovačević.

S druge strane, dodao je, na Balkanu je religioznost povećana, ali ozbiljna istraživanja govore da su i ovdje veoma problematični nalazi vezani za takozvanu tradicionalnu religioznost koja se svodi na prigodno obilježavanje vjerskih blagdana. Drugi razlog zbog koga se trebamo baviti problemom tolerancije i dijalogom je taj što je, opet na

svjetskom nivou, velika socijalna pokretljivost horizontalne naravi koja će, naglašava Kovačević, biti sve veća i veća. U tom kontekstu, a spuštajući fokus na lokalni nivo, njegova poruka je da treba promovirati ideju »suosjećajnog slušanja – da slušamo druge, ali da pokušamo i razumjeti ono što čujemo, jer je to pretpostavka da se počne graditi jedan drugačiji socijalni, politički i ideološki ambijent«.

Svoje izlaganje je završio podsjećanjem na profesora **Tomu Vereša**, »dominikanca i čuvenog teoretičara, koji je cijeli život posvetio Subotičanima i koji je sahranjen na Bajskom groblju, a najbolje knjige je napisao upravo o dijalogu i toleranciji«.

Primjeri suradnje i dijaloga

Na pitanje ima li primjera međureligijske suradnje i dijaloga u Subotici **Rudolf Weiss**, profesor povijesti, odgovara – itekako ima navodeći primjere za to, među ostalim tribine pod nazivom »Bog i djeca Avramova«, koje drže velikodostojnici katoličke, pravoslavne, židovske, islamske, evangeličke zajednice, adventsko paljenje svijeća, ekumenski molitveni tjedan, ali i žetvene svečanosti *Dužijancu*.

A ono što postoji samo u Subotici je i *Mozaik* – bilten čije uredništvo potpisuje Savez nacionalnih zajednica Subotice, koji realiziraju Edukativni centar Roma, Udruženje Crnogoraca Subotice, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec*, Bunjevačka matica, Njemački narodni savez, Društvo Rusina u Subotici, Društvo Slovenaca u Subotici *Triglav*, te Kulturni centar Kineza.

Weiss se osvrnuo i na jednu od aktivnosti provedenih u okviru ove inicijative, tj. pješačke ture koje su za cilj imale upoznavanje mladih s vjerskim znamenitostima grada kroz koje su posjetili pet zajednica – Srpsku pravoslavnu crkvu Svetog Vaznesenja Gospodnjeg, Evangeličku crkvu s Trgom reformacije, veliku i malu Sinagogu i Židovsku općinu, Franjevačku crkvu i Muhadžir džamiju.

H. R.

Marjan Pipenbah, glavni projektant Pelješkog mosta

Hvala Bogu, most je završen

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Krajolik sam govori kakav je most tamo trebao biti. Važno je prepoznati i osjetiti lokaciju na kojoj nešto projektirate. Cijeli Pelješac ima mala brda, pa smo most projektirali tako da u slici Pelješkog zaljeva on djeluje jako mirno, ne štrči, ne prevladava svojom arhitekturom u prostoru već je uklopljen u okoliš

Pelješki most najveći je hrvatski infrastrukturni projekt financiran sredstvima europskih fondova, s bespovratnih 357 milijuna eura (85 posto troškova), a na njemu je tijekom deset godina radilo nekoliko vlada.

Kao dio projekta »Cestovna povezanost s južnom Dalmacijom« hrvatska vlast Pelješki most nazvala je ključnim infrastrukturnim projektom kada je riječ o prometnom povezivanju krajnjeg juga Hrvatske, kojim dominira jedan od najvećih turističkih centara Jadrana – grad Dubrovnik.

Ključni problem koji je riješen izgradnjom ovoga mosta je povezivanje južnog dijela teritorija Hrvatske, točnije

Dubrovačko-neretvanske županije. Do izgradnje mosta bilo je potrebno prijeći 14 kilometara teritorija Bosne i Hercegovine, što je značilo dvostruki prelazak državne i EU granice. Most između mjesta Komarna na kopnenoj strani i mjesta Brijest na poluotoku Pelješcu spaja krajnji jug s ostatkom Hrvatske. Uz autocestu Zagreb – Split predstavlja najskuplji infrastrukturni projekt realiziran od proglašenja nezavisnosti Hrvatske prije 30 godina. Izgradnja mosta, čija je cjelokupna čelično-betonska konstrukcija teška kao 30 Eiffelovih tornjeva, trajala je 1.277 dana. Most je gradila kineska kompanija CRBC (China Road And Bridge Corporation). Dužina mosta je 2,4 kilo-

metra, prelazi preko morskog tjesnaca širine 2,1 kilometar. Pelješki most povezao je poluotok Pelješac i jug Hrvatske s ostatkom zemlje, zaobilazeći tako Bosnu i Hercegovinu. Projektom je planirana izgradnja ukupno 32,5 km novih cesta, od čega osnovu projekta čini izgradnja mosta, kao izravne cestovne veze između većeg dijela Hrvatske i južne Dalmacije, koja je neumskim koridorom (širine približno 14 km) odvojena od ostatka Hrvatske.

Grandiozna građevina koja premoštava jadranski morski tjesnac – Kanal Mali Ston (ili Malostonski kanal, širok 2.140 metra), odlukom hrvatske Vlade službeno je nazvana Pelješki most (Peljesac bridge, na engleskom jeziku).

Glavni projektant mosta je Slovenac **Marjan Pipenbah**. Samo nekoliko dana poslije otvorenja mosta razgovarali smo s njim. Na naše pitanje koja mu je bila prva reakcija nakon završetka mosta odgovorio je: »Hvala Bogu, most je završen«.

I nije Pelješki most značajan samo za Hrvatsku već i njegovog projektanta koji projektiranje Pelješkog mosta ističe kao svoj najznačajniji projekt.

► **Pelješki most otvoren je 26. srpnja. Bio je to događaj koji je slavila cijela Hrvatska. Kada je posao**

priveden kraju i most predan na uporabu, koji je bio Vaš prvi osjećaj? Kako ste Vi doživjeli taj dan?

Poslije deset godina gotovo je. To sam prvo pomislio. Most izgleda jako lijepo. To je ono što se vidi. Mi koji smo radili na njemu znamo da je to bio iznimno složen posao. Uvijek ističem da tijekom gradnje nitko nije poginuo ili postao invalid, rekao bih most ima dobru karmu. A što se tiče njegovog značaja važan je i za Hrvatsku i Sloveniju, olakšat će prelazak granice. Važan je i za one obične ljude koji žive na Pelješcu, na otocima.

► **U svim medijskim istupima, pa i sada ističete da nitko nije stradao prilikom gradnje, pa je dojam da su kod ovakvih velikih i kompliciranih gradilišta nesreće nešto što se događa.**

Vodilo se računa o sigurnosti na gradilištu, ali isto tako istaknuo bih da sam kao glavni projektant imao velike ovlasti i ništa nije moglo početi dok nisu čekirane sve metode gradnje, nije bilo nikakvih promjena na projektu. Od početka, od glavnog projekta pa do izvedenog projekta most je izveden onako kako je i definirano glavnim projektom. U glavnom projektu bili su napravljeni konkretni statički i dinamički proračuni, urađena testiranja u vjetrovnom tunelu, seizmičke analize. U fazi mjerenog

projekta je bilo samo razrađivanje. I nikakvih promjena u projektu nije bilo, što je jako važno jer svaka mala promjena projekta odmah znači zastoj na gradilištu, mijenjanje tehnologija.

► **Ideja o gradnji Pelješkog mosta stara je koliko i suvremena neovisna Hrvatska, a razrada idejnih rješenja počela je 2004. godine. Kako ste dobili posao projektiranja Pelješkog mosta i zašto ste ga prihvatili?**

Već 2007. godine, kada je rađen prvi projekt za gradnju Pelješkog mosta koji je uradio Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagreba, kontaktirao me je *Vijadukt* uz Zagreba i tako sam se uključio. Onda je došla kriza i hrvatska Vla-

Napravio sam u Turskoj preko Eufrata dva mosta s kosim zategama s većim rasponom od Pelješkog mosta, rasponi su od 380 i 400 metara, s pilonima visine 170 metara, ali ovaj most je megamost, jer ipak je on dužine 2,4 kilometra. I zato je poseban. Za mene je poseban i zbog prelijepog prostora gdje se nalazi, zbog značaja koji ima

da odlučila je zaustaviti projekt. Pokazalo se to dobrom odlukom, jer se počeo tražiti način da se osigura novac iz Europske unije za financiranje gradnje mosta. I u tome se uspjelo. Od 420 milijuna eura, koliko je most koštao, 85 posto su bespovratna sredstva Europske unije, što je 357 milijuna eura. Malo koja država je uspjela za tako veliki projekt dobiti toliko novca. Investitor *Hrvatske ceste* su tražile dva idejna rješenja. Jedno je pripremio Građevinski fakultet i kolege s tog fakulteta predložile su gredni most, a ja sam predložio most sa šest pilona i kosim zategama. Cijene su bile približno iste. Gredni most je bio nešto skuplji zbog utemeljenja, jer je imao malo više čelika u rasponskoj konstrukciji. Ali nije cijena prevagnula. Moj prijedlog bio je prihvatljiviji s ekološkog aspekta, imao je manje stupova u morskom zaljevu koji je ekološki zaštićen. Hvala Bogu, sagradili smo lijep i tehnološki suvremen most.

► **Zašto ste se odlučili za most s pilonima?**

Krajolik sam govori kakav most tamo treba biti. Važno je prepoznati i osjetiti lokaciju na kojoj nešto projektirate. Cijeli Pelješac ima mala brda, pa smo most projektirali tako da u slici Pelješkog zaljeva on djeluje jako mirno, ne štrči, ne prevladava svojom arhitekturom u prostoru već je uklopljen u okoliš. Mostovi su ogromne skulpture. Ovaj most ima 70.000 tona u čeličnoj konstrukciji, 75.000 tona kubičnih metara betona i napraviti ga u tako lijepom prostoru je prilično odgovorno.

► **Koji su bili najveći izazovi pri projektiranju i gradnji ovog mosta?**

Izdvojio bih tri dosta složene stvari. Prvo je geologija, znači izgradnja temelja. More je skoro na cijelom području oko mosta dubine 27 metara, pa imamo oko 100 metara nekonsolidiranih glinenih naslaga s Neretve i cijeli most je utemeljen na čeličnim cijevima promjera dva

metra i dugim oko 130 metara, koje su zabijene u morsko dno. Drugo je potres. Područje oko Pelješkog mosta je područje jakih seizmičkih aktivnosti. To je trusno područje južne Dalmacije, Crne Gore i dijela Albanije. Samo tijekom gradnje mosta bilo je više od 40 potresa u radijusu od 100 kilometara. Najjači potres bio je već pri samom završetku gradnje, u Stocu koji je udaljen 54 kilometara. Prilično se taj potres osjetio na lokaciji mosta. Na samom mostu imamo ugrađene senzore, na vrhovima pilona GPS stanice tako da smo zabilježili pomake pilona, koji su bili 18 centimetara. Inače, most je projektiran na potres magnitude 7,5. U slučaju takvog potresa pomaci pilona bili bi 60, pa možda čak i do 80 centimetara. Treće su jaki vjetrovi. Znamo dobro buru, znamo južne vjetrove i već u fazi gradnje udari južnog vjetra bili su iznad 130 kilometara na sat, a udari bure od preko 150 kilometara na sat. Ovakvi vjetrovi najopasniji su u fazi gradnje mosta, kada je most nepovezan i konstrukcijski najosjetljiviji. Izdržljivost mosta na udare vjetra testirana je na modelu u vjetrotunelu u Kopenhagenu na brzinu vjetra od 250 kilometara na sat. Ovaj most ima i zaštitu od vjetra, znači neće biti problema kao kod mosta za otok Pag ili Krk koji se kod jakih vjetrova zatvaraju.

► **Spomenuli ste već nekoliko zanimljivih karakteristika ovog mosta. Uvijek su zanimljivi ti brožani podaci o količini ugrađenog materijala, samoj veličini mosta.**

Most je dužine 2.404 metra, visina pilona je do 100 metara iznad mora, glavni rasponi mosta (pet centralnih raspona) imaju 285 metara i uplovljavanje velikih brodova u neumsku luku uopće nije problem. Navigacijski kanal širok je 200 metara, a visina je 50 metara, kao što je i u najvećim lukama u Europi. Most na početku ima zakrivljenost u dužini od 400 metara. To je urađeno kako bi se omogućilo vozačima koji prelaze most da ga vide i sa strane. Na pelješkoj strani je vidikovac, parkiralište za stotinjak vozila i desetak autobusa. Most je decentno osvijetljen. Nije to prejako svjetlo, jer most nije u gradu već u prirodnom okruženju.

► **Može li se reći da je ovo u projektnom i graditeljskom smislu jedan od najznačajnijih projekata u ovom stoljeću?**

Pelješki most se svrstava među pet tehnički najzastatljivijih mostova preko zaljeva građenih u XXI. stoljeću. To su mostovi u Škotskoj, Engleskoj, Španjolskoj i Grčkoj i Pelješki most. Tih pet mostova imaju izvanredno utemeljenje, visoku seizmiku i otpornost na jake vjetrove. Ti mostovi imaju u konstrukcijskom smislu složene tehničke karakteristike.

► **Svrstali ste Pelješki most među pet tehnički najzastatljivijih mostova građenih u ovom stoljeću. Gledajući Vaš dosadašnji rad, može li se reći da je ovaj most i za Vas bio najizazovniji posao?**

Napravio sam u Turskoj preko Eufrata dva mosta s kosim zategama s većim rasponom od Pelješkog mosta, rasponi su od 380 i 400 metara, s pilonima visine 170 metara, ali ovaj most je megamost, jer ipak je on dužine 2,4 kilometra. I zato je poseban. Za mene je poseban

i zbog prelijepog prostora gdje se nalazi, zbog značaja koji ima.

► **Koliko ste do sada projektirali mostova i gdje ste sve radili?**

Napravio sam više od 200 mostova, vijadukata. Bila su dva složena mosta u Turskoj preko Eufrata, napravio sam u Izraelu najveći željeznički vijadukt na novoj brzici pruzi između Tel Aviva i Jeruzalema. Vijadukt ima više od 1.000 metara, a visok je 100 metara s rasponom od 125 metara. Radio sam najveći vijadukt u Sloveniji. Bezbroj vijadukata dužine do 800 metara. Puno je toga bilo, ali Pelješki most je most koji ima dušu. Kako kaže **Andrić**: »Mostovi su točno stavljeni tamo gdje su najpotrebniji. Svjetliji su nego hramovi. Ništa nije u njima zla i koriste svim ljudima«.

► **Pelješki most je gotov, ali Vi idete dalje. Što Vam je sljedeći projekt?**

Čekaju me projekti u Crnoj Gori, ali i izvan Europe. Znaite, veliki megamostovi se u Europi ne grade tako često. U Sloveniji rasponi mostova preko rijeka su oko 100

metara. Hrvatska otvara most Gradiška s rasponom od 170 metara.

► **Kada prihvatite projektiranje nekog mosta, vijadukta što je početak? Je li početak odlazak na teren kako biste vidjeli okoliš u koji Vaš objekt treba biti uklopljen?**

Kod mostova uvijek imate dva kriterija. Jedan je tehnički i morfološki, a s druge strane su okoliš i kulturološke karakteristike. Kod mostova uvijek mora biti sinteza tih kriterija. Mora se gledati šire. Mora se gledati prostor, osjetiti ga. Ako znate odgovoriti na lokaciju, vaša građevina djelovat će kao da je uvijek tamo.

► **Vraćate li se svojim građevinama?**

Uvijek se treba vraćati. Malo u miru sjesti, pogledati, u miru razmisлити. I znate što je najbolje? Kada poslije 10 ili 20 godina gledate svoj most i kažete: »Ne bih ništa mijenjao, dobar je sa svojom strukturom i arhitekturom i opet bih isto napravio«. Ovako sve izgleda jednostavno, ali dosta je tu brige, buđenja ujutru, ali to je život koji sam odabrao.

Život u Ljubi

Pusto selo

»Mladi koji su ostali živjeti u selu rade u vinarijama u Erdeviku, vinogradima u okolini ili susjednoj Hrvatskoj. Tijekom školske godine kada djeca idu u školu, jedan autobus ide za Šid, jedan za Erdevik i Srijemsku Mitrovicu. U ljetnoj sezoni izvan naselja mogu putovati samo oni koji imaju vlastiti automobil«, kaže Zlatko Belan

Ljuba je mjesto u šidskoj općini na južnim padinama Fruške gore na prosječnoj nadmorskoj visini od 231 metra. Blagodati prirodnih ljepota u okolini daju ovom mjestu poseban šarm i to je nešto što Ljubu izdvaja od ostalih. Okruženo je prekrasnom prirodom, jezerima, ribnjacima, izvorištem i lovištem. Selo se nalazi uz samu granicu s Hrvatskom. No, uz brojne pogodnosti, mještani ovog sela posljednjih su godina sučeni s iseljavanjem jer su mnogi otišli u potrazi za poslom.

Druženje ispred dućana

U selu žive Slovaci, Hrvati, Srbi i Mađari. Šarolika nacionalna struktura nije problem u ovom selu, a ono što ih sve zajednički brine jest sve manji broj stanovnika. Danas ih je oko 360, uglavnom starijih, tek nešto mladih koji rade sezonske poslove u okolnim vinogradima i onih koji su stalno zaposlenje našli u loku gdje svakodnevno putuju.

Dolaskom u selo zatičem dva mještantina kako sjede ispred trgovine. Kažu da im je to okupljalište za druženje.

»Bavim se poljoprivredom i od toga živim kao i većina mještana«, kaže **Zlatko Belan** i dodaje: »Do prije par godina bilo nas je više koji smo se bavili stočarstvom i govedarstvom. Većih poljoprivrednih gospodarstava danas je malo. Od onih koji su se nekada bavili stočarstvom ostala su samo njih dvojica. Nekada se godišnje izvozilo iz sela 700 do 800 goveda, a sada možda samo 30. Sve je poskupjelo, posebno kukuruz i ljudima se to više ne isplati raditi. Oni koji gaje svinje rade to isključivo za svoje po-

trebe. Mladi koji su ostali živjeti u selu rade u vinarijama u Erdeviku, vinogradima u okolini ili susjednoj Hrvatskoj. U osnovnu školu i vrtić ide desetak djece. Selo je pusto. Ima puno praznih kuća i onih gdje živi po samo jedan član. Samo preko ljeta, kada ljudi dođu na godišnji odmor, selo oživi«.

Prije nekoliko godina selo je dobilo vodovodnu mrežu. Ono što mještani priželjkuju je izgradnja ceste Ljuba – Šot što bi im olakšalo i skratilo putovanje, te također rekonstrukcija ceste do sela i u samom mjestu.

»Budući da je granični prijelaz u blizini, kroz naše selo prolazi mnogo vozila, napose u ljetnoj sezoni. Što se tiče prijevoza, tijekom školske godine, kada djeca idu u školu, jedan autobus ide za Šid, jedan za Erdevik i Srijemsku Mitrovicu. U ljetnoj sezoni izvan naselja mogu putovati samo oni koji imaju vlastiti automobil«, kaže naš sugovornik.

U selu ima mnogo neoženjenih muškaraca od 20 do 60 godina. Djevojke su se ili udale ili otišle u inozemstvo. Jedan od starijih neženja je i **Mihal Fodora**.

»Od rođenja živim u Ljubi. Radio sam u poljoprivrednom poduzeću kao traktorist nekoliko godina, zatim kao sezonski radnik u vinogradima u okolini, a trenutno nigdje ne radim. Živim od iznajmljivanja zemlje. Nisam imao sreće pronaći srodnu dušu i danas živim sam. Teško je, ali sam navikao. Društvo nalazim popodne ispred dućana. Okupi se nas nekoliko, družimo se i razgovaramo. Nekada je i društveni život u selu bio bolji. Imamo Dom kulture gdje smo često organizirali druženja i igranke, a radilo je i nekoliko kulturno-umjetničkih društava i udruženje žena.

Ali su i oni prestali s radom, jer nema ljudi. Aktivan je samo nogometni klub, pa nam je jedina razonoda kada se održavaju nogometne utakmice», kaže Mihal.

Posao s druge strane granice

Željka Donković jedna je od mlađih mještanki koja je ostala živjeti na selu. Ima hrvatske dokumente i uspjela je naći stalni posao u Iloku. No, mjesto prebivališta nije promijenila.

»Oni koji rade ovdje, rade za satnicu od 300 do 400 dinara, što je nedovoljno za život. Osim nas koji imamo hrvatske dokumente, puno je i onih koji rade na ugovor u susjednoj Hrvatskoj sa srpskim dokumentima. Zadovoljna sam poslom, ali nakon povratka kući radim i poljoprivredne poslove u vrtu i štali. Može se živjeti, ali ono što nam nedostaje je društveni život. Izgleda kao da je život stao, napose poslije korone. Mladih nema, nema više prilika za druženje kao što je bilo nekada i mislim da je i to pored egzistencijalnih potreba razlog što mladi odlaze iz sela«, navodi ona.

Na posao u Hrvatsku svakodnevno putuje i **Darko Šili**. Iako već pet godina radi u Iloku, svakodnevno putovanje mu nije problem iako ponekad dugo čeka na prelazak granice.

»Pored posla bavim se zemljoradnjom i stočarstvom za svoje potrebe. Nije lako, ali moramo raditi i od nečega živjeti. Volim svoje selo, tu sam navikao živjeti bez obzira što je mladih sve manje u selu. Okružuje nas prelijepa priroda i mislim da bi se turistički potencijal mogao iskoristiti kada bi netko to pokrenuo. Otišao sam raditi u Njemačku, ali nisam mogao izdržati. Vratio sam se poslije šest mjeseci. Razumijem ljude koji odlaze, jer svatko gleda da ode tamo gdje mu je bolje. Razumijem ih, ali ja ne mogu bez svog sela, unatoč problemima«, kaže Šili.

Zdenka Zarić također je odlučila ostati u Ljubi.

»Rođena sam u Ljubi i ostala sam živjeti ovdje. Meni život na selu odgovara. Tu sam odrasla i ne bih mogla živjeti u gradu u stanu, u četiri zida. Seoski život je mirniji, ljudi su drugačiji, srdačniji i pitomiji«, kaže ona i dodaje da tko hoće raditi, može lijepo živjeti na selu: »Radim sezonski u vinogradima u Ljubi, od vezivanja juca sve do berbe. Osim zarade, to je nama ženama i prilika za druženje i razonodu. Uz dobro društvo i priču vrijeme brzo odmiče i posao je puno lakši. Kod kuće uvijek ima posla, ali se uz dobru organizaciju sve stigne«, kaže naša sugovornica.

S. D.

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Ljuba* je počelo raditi tijekom 2013. godine, a službeno je registrirano 21. travnja 2014. godine. Travnja iste godine članovi udruge svečano su otvorili svoje prostorije u domu Mjesne zajednice Ljuba. Osnovano je radi ostvarivanja zajedničkih interesa i potreba pripadnika hrvatskog naroda u području kulture, obrazovanja i informiranja. U Ljubi živi blizu 30 posto Hrvata. Do prije nekoliko godina udruga je organizirala nekoliko manifestacija i bila gost na mnogim događajima koji su imale za cilj očuvanje kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji. Zbog sve manjeg broja mladih došlo je do prekida rada udruge.

»Želja i volja za radom postoji, ali nas nema dovoljno. Puno članova je otišlo iz sela, neki su se oženili i udali i ostali smo samo nas dvoje. Zvali su nas iz HKD-a *Šid* da im se pridružimo, da plešemo i pjevamo zajedno, ali se još uvijek nismo dogovorili o svemu. Ono što je sigurno je da ćemo imati zajednički nastup na manifestaciji *Srijemci Srijemu*«, kaže dopredsjednica udruge iz Ljube Željka Donković.

»Ugradbeni projekt«

Izraz »ugradbeni projekt« prvi put u životu čuo sam kada sam bio glavni arhitekt grada, odnosno općine. Tijekom jednog ručka u užem krugu jedan tadašnji konzul usred razgovora, ne slučajno, o subotičkom Narodnom kazalištu zapita: »Koliko vrsta projekata poznaješ?«. Poslije kraćeg razmišljanja, zapravo sumiranja svojih dotadašnjih saznanja, odgovorio sam: »Postoji idejna skica objekta, pa nakon toga radi se idejni projekt, za dozvolu je potreban glavni građevinski, odnosno izvođački projekt, tijekom gradnje izrađuju se i projekti izmjene ako ih ima, a često ih bude zbog promjena financija, materijala itd. Manje promjene se konstatiraju u građevinskom dnevniku koji je sudski dokument u slučaju spora, zatim ako je potrebno, jer je bilo bitnih izmjena tijekom gradnje, za konačni obračun nekad se radi i izvedbeni projekt u koji su ucrtane sve izmjene«. Moram priznati, bio sam zadovoljan samim sobom što sam ovako detaljno odgovorio. Konzul se slatko nasmijao i reče: »lako si glavni arhitekt, ti uopće ne znaš za najvažniji projekt, a to je ugradbeni projekt«. Začudeno sam pitao: »Kakav ugradbeni projekt? Ugradnja stolarije ili posebnog namještaja ili što?«. Smijući se odgovorio je: »To je postotak s koliko iznosa će se pojedini političar(i) ugraditi u financije gradnje«. Svi smo se slatko nasmijali, jer smo svi čuli kako se priča da prilikom »nabavljanja« većih, državnih poslova posrednik od samog izvođača radova traži i dobija određeni postotak od ukupne predračunske vrijednosti objekta koji se gradi, uglavnom u gotovini ili posebnim uslugama, npr. gradnja bazena u dvorištu kuće. Zašto smo pričali o kazalištu? U to vrijeme gradnja Kazališta bila je glavna tema i u diplomaciji. Naime, po projektima »adaptacije, rekonstrukcije i dogradnje« (službeni naziv) trebalo je izgraditi tri dvorane za tri kazališne trupe: srpske, mađarske i hrvatske, pa je tada bivši predsjednik općine **József K.** obilazio dva konzulata kako bi »izmolio« sredstva (financijsko učešće) od dvije susjedne države. Naravno, predstavnici oba konzulata od mene, glavnog arhitekta, tražili su izvjesna dodatna objašnjenja.

Gradnja grada nekad

Bio bih jako nepravedan da »promotora« gradnje kazališta, pokojnog Józsefa K., optužim kao jedinog krivca za sva događanja, jer on je bio samo jedan, istina značajan »glumac« na »novim kazališnim daskama«. Zašto ovo kažem? Svojevremeno kad smo bili slobodni kraljevski grad postojao je glavni gradski inženjer koji je odgovarao za događanja na polju građenja u gradu, naravno uz upute gradonačelnika i Magistrata. Kazališnu i hotelsku zgradu, najznačajniji objekt sredinom XIX. stoljeća, projektirao je, ali i bio je izvođač građevinskih radova, tadašnji glavni in-

ženjer **Skulteti**. Izgrađena je za dvije godine (1853./54.). Gradska kuća je sagrađena za četiri godine. Za dvije godine već je bila gotova zgrada, unutarnji radovi su trajali još dvije. Oba objekta je financirao sam grad, s tim da je za Gradsku kuću stvoren poseban fond za izgradnju, koji se uglavnom »punio« prodajom pjeskovitih zemljanih posjeda grada. »Gradska kuća je građena od pijeska, ali ne na pijesku« rekao je gradonačelnik **Károly Bíró** na sve-

Gradilište početkom 2013.

čanom otvaranju. »Vlasnička promjena« cijelog grada donijela je neke nove prakse, prije svega u financiranju, ali i u funkciji značajnih objekata. Tako se izgorjeli dio kazališnog gledališta i pozornice rekonstruirao kao tada suvremeno kino (projektant i vođa gradnje bio je tadašnji vođa inženjerskog ureda). Novo kazalište trebalo je biti u zgradi tzv. Sokolskog doma, gdje su izgrađeni i sportski tereni. Uglavnom, sve je to financirao grad.

Socrealizam i »nova demokracija«

Socrealizam je za sobom ostavio Radničko sveučilište i nikad dovršenu Azotaru. Nakon uvođenja višestranačja, tema »nove kazališne zgrade« je ponovo aktualizirana, naročito kada je Ljuša (**Ljubiša R.**) došao u grad s »idejama totalnog kazališta«. Pravi idejni projektant nove zgrade je upravo on. Njegova zamisao je da se u jednom trenutku sve dvorane mogu spojiti u jedno i da pozornica bude gledalište, a gledalište pozornica. Izrađivači idejnog, a potom glavnog projekta, slijedili su njegove ideje. Velika farsa bila je »javna rasprava« stručnjaka o projektu s prikazom »makete« prije početka rušenja. Rušilački dio pripada Neobaviještenom Predsjedniku (**Vojislavu K.**). Financiranje objekta je također problematično, jer je »kolektivno«: 45% Republika i Pokrajina, a 10% Grad. Pitam se koliko će još trebati naknadnih »ugradbenih projekata« do završetka? Odluke su kolektivne i nema individualne odgovornosti!

Plivanje na suhom

S kupa s Mađarskom, Italijom i Španjolskom, Hrvatska i Srbija slove kao zemlje koje se u kontinuitetu nalaze u samom vrhu svjetskoga vaterpoloa. Pokazuju to, uostalom, i rezultati na olimpijadama, svjetskim i europskim prvenstvima, gdje jedna od ove dvije zemlje gotovo po pravilu osvaja najviša odličja. Činjenica je to koja se, kao uostalom i sve činjenice, ne treba dokazivati, jer je dovoljno samo pogledati statističke podatke. Ta činjenica, međutim, neupućenoga bi mogla dovesti do posve pogrešnih zaključaka o tome da iza takvih rezultata stoji »superorganiziranost« ovih zemalja kada je riječ o jakoj bazi i bazenima.

Iako ni u jednoj od ove dvije zemlje nema istraživanja na državnom nivou, podaci koje iz godine u godinu objavljuju mediji i više su nego tužni. Tako, recimo, hrvatski mediji – pozivajući se na lokalna ili županijska istraživanja – svojoj javnosti predočavaju poražavajuće podatke: u Hrvatskoj ne zna plivati od 40 do 70 posto djece koja pohađaju niže razrede osnovne škole! Potaknuto ovakvim rezultatima Ministarstvo turizma i sporta još prošle je godine najavilo kako im je namjera da se – nakon što je prije 12 godina ukinuta – obuka neplivača vrati u školski program kao obavezna aktivnost. Toj zdravoj namjeri tamošnjeg ministarstva ispriječilo se, međutim, nekoliko problema od kojih je najveći jedan, a osnovni – nema (dovoljno) bazena! Pročitajte li na istu temu razmjerno mali broj tekstova (u odnosu na njen značaj) medija u Srbiji, rezultati su skoro isti: više od polovine mladih kod nas su neplivači, a razlika je jedino u tome što se o tome nadležna ministarstva u javnosti ne očituju, jer ih za to ili nije briga ili smatraju da je brojka od oko 40 posto mladih u ovoj zemlji koji umiju plivati i više nego dobra. Što se, pak, bazena tiče, ostaje nam da se rukovodimo podatkom starim nekih petnaestak godina prema kojem u Srbiji danas postoji tek pedesetak iskopina koje se takvima mogu nazvati dok ih je u isto vrijeme – dakle 2007. ili 2008.

– u Mađarskoj bilo deset puta više! Uostalom, ako ste češći putnik u Mađarsku, istraživanja vam nisu ni potrebna: dovoljno je samo da odete u Kiskunhalas, Ásotthalom, Mórahalom, Kiskunmajsu, Segedin, Makó... i uvjerite se kako između pojmova »selo-grad«, kada je riječ o bazenima, nema razlike jer ih imaju gotovo svi, a koriste ih i odrasli i djeca u školama plivanja.

Kada je, pak, o Subotici riječ, stanje je, blago rečeno, očajno: Palić, kao najveći prirodni bazen, već odavno nije ništa drugo do li obična baruština, Majdan presušio, rijeku nemamo (niti je u planu da je imamo u skorije vrijeme), bazen u Bajmaku skoro što se nije napunio vodom, stanovnici okolnih mjesta gumeno-plastične bazene postavljaju po dvorištima, *Fekete* ili *Hajzlerovo* kupatilo... što li to bijaše? I što onda ostaje za učenje plivanja? Dudova šuma, Prozivka, Mađarska, more (tko, naravno, može) ili Zobnatica, Ada, Senta, Kanjiža, *Junaković* i slični obližnji lokaliteti.

Vratimo li se na poražavajuće podatke s početka teksta o postotku neplivača, put ka rješavanju ovoga problema – ma koliko bio težak – i više je no očit: u sklopu tjelesnoga odgoja uvesti plivanje kao obavezan predmet. To je, uzimajući u obzir naprijed rečeno o zaostalosti domaće infrastrukture, u ovome trenutku bliže utopiji nego li realnom ostvarenju čak i dugoročnih planova, ali to je jedini mogući način da se kroz razvoj tijela razvije i duh ovoga društva. Jer, osoba koja u djetinjstvu ili ranoj mladosti ne nauči plivati – mnoštvo nam je dokaza oko sebe – u kasnijoj fazi to gotovo sigurno neće ispraviti. Kako izgleda strah od vode najbolje znaju upravo neplivači, kao što plivači najbolje znaju kakav plivanje pruža užitek.

Što bi se – za popunu ovog međuutopijskog vremena – ipak dalo učiniti? Nekoliko stvari. Ako ste nastavnik tjelesnoga odgoja, porazmisliti o tome imate li u sklopu izvan-nastavnih aktivnosti (zakonskih) mogućnosti dogovoriti s ovdašnjim instruktorima organiziranje škola plivanja za zainteresirane roditelje i djecu. Prije toga porazmisliti, naravno, jeste li i sami zainteresirani porazmisliti o sadržaju prethodne rečenice. Ako niste, ona u startu pada u vodu i davi se. Ako ste, pak, roditelj, a dijete vam ne zna plivati a voljeli biste da nauči, nemojte čekati da saznate rezultate razmišljanja nastavnika svoga djeteta (o ministrima ne vrijedi govoriti, jer oni o ovome ne razmišljaju) nego se sami raspitajte o detaljima vezanim uz školu plivanja. U međuvremenu, koliko ste god to u mogućnosti, i sami se posvetite rješavanju ovoga problema tako što ćete biti s djetetom negdje u plićaku i poticati ga da na vodu gleda kao na izvor užitka a ne straha. Možda će jednoga dana vaše dijete, dok ga sugovornici budu slušali u nevjerici, pričati o tome kakvi su bili uvjeti kod nas u vrijeme kada je (na)učio plivati.

Z. R.

Najduža rječna regata prošla kroz Vojvodinu

Veslačka avantura

Najstarija i najduža rječna veslačka regata na svijetu TID (Tour International Danubien) prošla je ovih dana kroz Vojvodinu. Oko stotinu kanua Dunavom je iz Mađarske uplovilo u Apatin, dalje u Aljmaš, Bačku Palanku, Novi Sad, Beograd i dalje prema Crnom moru.

TID regata traje 75 dana i za to vrijeme Dunavom se prevesla 2.088 kilometara. Regata je veoma popularna u svijetu i osim sudionika iz podunavskih zemalja u njoj veslaju i zaljubljenici u Dunav i avanturu i iz drugih europskih zemalja i Amerike.

Regata sveke godine kreće 26. lipnja iz njemačkog grada Ingolstadta, a završava se 28. kolovoza u bugarskom gradu Silistri. Svjetski kajakaši kampovat će u šezdeset jednom mjestu duž Dunava u osam zemalja. Prolazi kroz glavne gradove četiri europske zemlje – Beč, Bratislavu, Budimpeštu i Beograd.

U Srbiju je regata ušla krajem srpnja kod Apatina, a iz Srbije će izaći sredinom kolovoza kod Brze Palanke.

Regata je najstarija na svijetu, prva je veslana 1956. godine.

Osnovno pravilo TID-a je veslanje Dunavom u čamcima (kajak-kanu) po etapnim mjestima koja se za svaku zemlju utvrđuju na Međunarodnoj konferenciji.

Dnevne etape su u prosjeku dužine oko 43 km. U etapnim mjestima Regata boravi jedan dan osim u većim i glavnim gradovima zemalja kroz koje Regata prolazi i u kojima se zadržava po dva dana.

U Apatin je krajem srpnja uplovilo stotinjak kanua, a među sudionicima bili su i regataši iz Osijeka.

»Veslati sam počeo prije 10. godine i na vodi sam sva četiri godišnja doba. Relacija Batina – Osijek mi je postala već uobičajena ruta. Pored Apatina sam prošao sigurno 20 puta i mogu reći da je Dunav ovdje prekrasan. Lijepo je imati društvo oko sebe, ali isto tako možete se i osamiti na vodi. Ekipa se mijenja, dio ljudi poznajem od prije, dobar dio je i novih. Sva ta nova poznanstva rađaju

 Mohacs

od 2.000 kilometara

prijateljstva i razbijaju se predrasude koje znamo imati jedni o drugima, što je i cilj ove regate«, kaže **Ivica Ranogajec** iz Osijeka, koji se regati pridružio u Mađarskoj.

Veslat će ove godine do Iloka, što je dionica od oko 400 kilometara.

»Namjera mi je izveslati cijelu dionicu od 2.088 kilometara, ali to će doći na red kada budem mogao odvojiti dva mjeseca za život i uživanje na vodi«, kaže Ranogajec.

Obitelj **Horvat** – roditelji i dvije kćeri, također iz Osijeka, vesla zajedno i ovo im nije prvi puta da sudjeluju na ovoj regati.

»Regati sam se priključila u Apatinu i ove godine veslat ću samo dionicu kroz Srbiju. Ovo je četvrti puta da obiteljski sudjelujemo na ovoj regati. Jeste, Dunav može bi jako opasan, ali to je jedno neponovljivo, predivno iskustvo. Zamislite veslati cijeli dan Dunavnom 20 ili 40 kilometara, nekada i 60, spavati navečer na obali u šatoru«, kaže **Estera Horvat** i dodaje kako će zbog niskog vodostaja Dunava veslači ove godine moći uživati u lijepim plažama na koje pristaju da bi se odmorili.

»Nije lako veslati tolike kilometre, ali nisam se za ovu regatu posebno pripremala. Jedino sam se trudila održati dobru kondiciju. Roditelji su se bavili veslanjem, pa sam

preko njih i ja naučila veslati i zavljela sam rijeke. Biti u prirodi 24 sata to treba doživjeti«, kaže Estera.

Najveća opasnost na Dunavu je nevrijeme. Ivica Ranogajec se prisjeća regate od prije nekoliko godina kada ih je kod Borova stiglo nevrijeme s visokim valovima, kiša koja je pljuštala, pa se brodovi koji su mogli naići nisu mogli niti čuti niti vidjeti.

»Idemo od Mohača do Smedereva, uživamo i interesantno je. Dunav mi mnogo znači, jer i u Mohaču imam pet brodića«, rekao je **Imre Somogyvári** iz Pečuha.

»Sada je niska voda i daje nam mnoštvo lijepih plaža. Kada je voda visoka, rijeka je brza i divlja, ali i to je izazov«, rekao je **Martin Zehetner** iz Austrije.

Organizator Regate TID kroz Srbiju je Odbor za turizam Kajakaškog saveza Srbije.

»Oko 40 sudionika idu cijelu dionicu, to su uglavnom umirovljenici ili studenti, koji imaju tijekom ljeta dovoljno slobodnog vremena. Nije potrebno izdvojiti neku veliku sumu novca za ovakva putovanja«, rekao je organizator TID regate kroz Srbiju **Dejan Jovanović**.

Z. V.

Foto: Ivica Ranogajec

Emisije na hrvatskom jeziku na Gradskoj M televiziji

Srijemci u Sremu

Tijekom jeseni na Gradskoj M televiziji sa sjedištem u Srijemskoj Mitrovici, koju gledatelji iz Srijema mogu pratiti preko IPTV MTS servisa i *Super nova* kablovskog distributera, bit će emitirano 14 emisija u trajanju od 20 minuta pod zajedničkim nazivom *Srijemci u Sremu*. Emisije će biti emitirane na hrvatskom jeziku i u njihovu realizaciju bit će uključeni pripadnici hrvatske zajednice. Projekt je podržalo Ministarstvo kulture i javnog informiranja Srbije na natječaju za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Kao jedan od glavnih ciljeva projekta bio je povećati razinu svijesti javnosti o značaju očuvanja nacionalnog identiteta hrvatske zajednice u Srijemu.

»Teme kojima ćemo se narednih mjeseci baviti tiču se položaja hrvatske nacionalne zajednice u Srijemu. Pratit ćemo prve rezultate popisa stanovništva i saznati koliko je deklariranih Hrvata u Srijemu. Bit će ovo prilika i da pokrenemo važna pitanja poput onih je li i koliko položaj Hrvata u Srijemu ugrožen u odnosu na prethodni period, te imaju li politički događaji kroz srpsku povijest kroz proteklih 30 godina utjecaja na položaj Hrvata u Srbiji. Razgovarat ćemo i o odlasku srijemskih Hrvata u zemlje Europske unije kao i o tome koliko su jake veze s korijenima i precima. Serijal emisija *Srijemci u Sremu* baviti će se između ostalog položajem hrvatskih obitelji u Srijemu te onim kako se Hrvati slažu sa svojim susjedima. U cilju bolje opće informiranosti intervjuiirat ćemo nastavnike i učenike koji imaju mogućnost izučavati hrvatski jezik u školama u Srijemu. Vjerujemo da će serijal emisija imati dobru gledanost i da ćemo naše gledatelje bliže upoznati sa životom naših susjeda«, navodi glavna i odgovorna urednica Gradske M televizije **Biljana Selaković**.

Selaković također ističe da su ciljevi realiziranja navedenog medijskog projekta

povećanje vidljivosti hrvatske zajednice u Srijemu, te ukazivanje na izazove s kojima se oni susreću u suživotu sa stanovništvom srpske nacionalnosti, ali i ostalim nacionalnim zajednicama. Osim tema o položaju hrvatske zajednice u Srijemu, predstojećem popisu stanovništva, izučavanju hrvatskog jezika kao izbornog predmeta u školama u Srijemu, planirane su i emisije o njegovanju hrvatske tradicije i kulture, o hrvatskom državljanstvu i prednostima putovnice Europske unije, mogućnostima očuvanja jezika i tradicije i službenoj prekograničnoj suradnji Srbije i Hrvatske koja je realizirana ili će tek biti realizirana na području Srijema.

S. D.

Budi i ti popisivač!

Prijavi se do 5. VIII. 2022.
Naknada: 60 000 RSD

**Ne propusti priliku za iskustvo
i budi dio tima!**

Za više informacija:
Lazar Cvijin, +381 64 65 90 633

Popis stanovništva 1. – 31. X. 2022.

Smiljan Ivanović, trgovac

Janjevac na Cresu

Otok Cres, istoimeni grad. Šetnja rivom, pogled mi se zadrži na nazzvicama, komentiram kako su mi potrebne jer me bude kamenje pri ulasku u vodu. Prilazi mi prodavač i kaže: »Gospođa je iz Subotice?«. I tako kreće razgovor.

Smiljan Ivanović rođen je 1965. u Janjevu, na Kosovu. Sa 16 godina napušta svoje rodno mjesto i živi u različitim gradovima. U Subotici je živio 90-ih godina, do 2004. Živio je u Gatu, a radio je na tržnici Buvljak. Tu je upoznao brojne Hrvate i pratio zbivanja u hrvatskoj zajednici. Danas je oženjen Slavonkom i dijelom godine živi u Pakracu, a dijelom na otoku Cresu, gdje ima kuću i tezge za prodaju stvari potrebnih za plažu.

Sjećanje na zavičaj

Kako nam priča, njegovi roditelji su do 1992. živjeli na Kosovu, a kasnije sele u Zagreb kao i većina Hrvata iz tih krajeva. Kistanje kod Knina i Voćin u Slavoniji enklave su u koje su se još doseljavali Hrvati iz Janjeva. Radili su diljem Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske kao trgovci.

U rodnom kraju Smiljan nije bio od 1994. godine.

»U Janjevu je lijepa priroda, vinogradi, voćnjaci, ali se ne bih vratio. Obitelji su bile s puno djece. Za nas djecu život je tada bio dobar, a za roditelje težak. Bilo je teško i skupo graditi kuće, ne postoji urbanistički plan u selu i na našim vinogradima su sada sagrađene kuće. U kino dvorani smo imali zabave i po okolnim selima. Jedna anegdota: **Doris Dragović** je bila jednom u Janjevu i onda je bio izazvan incident pa je koncert prekinut«, priča Smiljan.

Ljudi odlaze

U Janjevu je ostalo malo, tek dvjestotinjak Hrvata. Ništa se ne gradi i otvara gdje bi ljudi radili. Bila je, kaže, ljevaonica *Metalc* koja je zapošljavala ljude. Ljudi su imali razne obrte, a većina se bavila trgovinom.

»Sad svega toga nema i zato ljudi odlaze. Mladi franjevac, Janjevac **Mato Karamatić** je tamo u župi. Naša kuća je devastirana, jer 30 godina u njoj nitko ne stanuje. U cijeloj ulici kuće su prazne. Nemam nikoga u Janjevu. Imao sam želju otići, ali političko stanje nije bilo povoljno. Vjerojatno su sad povoljniji uvjeti za posjet mjestu«, kaže naš sugovornik.

Inače, Smiljan prati i poznaje život i položaj Hrvata u Srbiji. Kaže kako prati hrvatski program Radio-televizije Vojvodine i čita *Hrvatsku riječ*. Godine 2005. na Cresu je upoznao predstavnike Udruge *Naša djeca* kao i svećenika **Gošana Vilova** te **Tomislava Žigmanova**. Tada je udruga organizirala Ljetnu školu hrvatskog jezika, kulture i duhovnosti u Velom Lošnju.

Obećao nam je biti vodič kad krenemo praviti reportažu o Janjevu.

N. Sudarević

Janjevo

Janjevo pripada Općini Lipljan, a nalazi se 20 km jugoistočno od Prištine. Naziv prvi put pismeno je zabilježen 1303. od strane **Benedikta XII.**, u kojem piše da je Janjevo sjedište katoličke plovanije Svetog Nikole. Prema procjenama iz 2011. Janjevo je imalo oko 3.500 stanovnika, od čega etničku većinu imaju s 80 posto Albanci, a puno manje je Srba, Hrvata i Roma. Iako su Hrvati stoljećima, do 1990-ih godina činili većinu, danas ih je oko 270.

Kapela u Čičovima

U čast Gospi Snježnoj

Kapelu je dao izgraditi gradski senator i sudac Josip Marković o svom trošku. U crkvenim dokumentima kapela Snježne Gospe pojavljuje se kao bitan element i mjesto u vjerskom životu somborskih vjernika, pa i okolnih naselja koji hodočaste na ovo mjesto

Djelovanje franjevac u Somboru uz jačanje vjerskog života pokrenulo je i niz značajnijih građevinskih pothvata. Prakticiranje religije i običaja koji se vežu uz neke blagdane zahtijevalo je i adekvatne prostore, objekte u kojima će se obredi vršiti. Od sakralnih objekata koje danas imamo sačuvane u Somboru najstariji je franjevački samostan, danas župni dvor čiji je kamen temeljac postavljen 1743. godine. Slijedi kapela posvećana Ivanu Nepomuku iz 1751. godine, koja je najstarija kapela u Somboru. Godine 1752. počela je gradnja današnje župne crkve posvećene Presvetom Trojstvu. Sljedeći pothvat franjevac je bila izgradnja kalvarijske kapele 1764. godine. Nakon toga izgrađena je kapela na jednom brežuljku pokraj grada u naselju Čičovi posvećena Snježnoj Gospi, koja je blagoslovljena 1781. godine.

Blagdan Snježne Gospe

Obljetnica posvete bazilike svete Marije Velike (Santa Maria Maggiore) u Rimu u narodu je slavljen kao Gospa

Snježna, Gospa od Snijega ili Ledena Gospa, slavi se 5. kolovoza. Blagdan nosi ovaj naziv prema legendi nastaloj u 13. stoljeću, po kojoj se u noći 3. kolovoza 352. Gospa ukazala tadašnjem papi **Liberiju** i rimskome patriciju **Ivanu**. U tom ukazanju naredila im je da joj u čast izgrade crkvu na mjestu koje će biti obilježeno snijegom. Snijeg je pao 5. kolovoza na Eskvilinu, jednom od sedam rimskih brežuljaka. Papa Liberije je osobno obilježio granice buduće bazilike, te po njemu nosi i naziv Liberijanska bazilika. To je slavna rimska bazilika, jedna od četiri tzv. velike bazilike. Naknadno ju je preuredio papa sv. **Siksto III.**, te je, u spomen Efeškog sabora na kojem je donesena dogma o Marijinom Bogomajčinstvu, posvetio Presvetoj Bogorodici. Umjetnici prikazuju Gospu Snježnu okruženu anđelima koji u rukama ili na pladnjevima nose grude snijega. Neki umjetnici prikazuju viđenje pape u snu. U ikonografiji često je prikazan i patricije Ivan i njegova supruga kako se klanjaju pred papom. U samoj bazilici nalazi se i najstariji prikaz sv. Marije Snježne na mozaiku iz 1308. godine.

Povijest i legenda o kapeli

Somborski kroničar fra **Bono Mihaljević** u svojoj kronici o somborskom franjevačkom samostanu opisao je okolnosti izgradnje kapele, 11. srpnja 1780. godine postavljen je kamen temeljac kapele. U kamenu temeljcu su bili postavljene relikvije svetog Teodora i drugih martira. Svečano ih je položio kanonik i bezdanski župnik **Antun Bajalić**. Kapelu je dao izgraditi gradski senator i sudac **Josip Marković** o svom trošku. Nakon polaganja kamena temeljca Josip Marković i njegova supruga **Elizabeta** su priredili svečani ručak na njihovom salašu i ugostili prisutne. Izgradnja kapele je već bila u planu nekoliko godina ranije, ali je odgođena. Godine 1767., 30. rujna, prepozit **Gabriel Glaser** izašao je na mjesto današnje kapele i odredio da se tu sagradi kapela. Nakon godinu dana, 9. rujna 1781. župnik iz Bača **Ksaver Gašljević** blagoslovio je kapelu koja je za godinu dana izgrađena i posvećena na čast Gospi Snježnoj. Kapela je izgrađena na dosta velikom prostoru koja obuhvaća šumu i livadu, pored je izgrađena i kuća, stan za čuvara. U nekim vremenima sa zemljišta oko kapele ostvarivao se prihod koji se koristio za održavanje. U svezi ove kapele postoji jedna legenda koja se u crkvenim dokumentima vezanim za kapelu ne spominje niti se ona može

Zasluge senatora

Senator Josip Marković zaslužan je za više stvari. Njegovim zalaganjem je Veliki bački kanal prokopan uz Grad Sombor. Za njegovo ime se vežu prvi pokušaji sadnje drveća po ulicama i po periferiji grada, šuma na Bukovcu i u Šikari. Za njegovo vrijeme je krenulo popločavanje gradskih ulica i trgova.

potvrditi. Legenda govori da se somborski senator Josip Marković sa svojom suprugom jednog vrelog ljetnog dana našao na putu. Putovali su kočijom. Odjednom je došlo nevrijeme, udario je grom, digla se oluja, udarila je tuča koja se pretvorila u susnježicu i snijeg je pao. Zbog nevremena, konji s kočijom su jurili. Iznenada su se obreli na jednom brežuljku pored rijeke Mostonge koja je počela plaviti okolicu, sve je bilo pod vodom. Tada se senator Marković zavjetovao da će na tom brežuljku dati sagraditi kapelu. Ovaj događaj je kroz predanje ostao zapamćen među Somborcima, a i danas se spominje.

Gradnja u stilu baroka

Kapela je sagrađena u baroknom stilu. Specifični su stupovi ispred ulaza u kapelu, taj dio je namijenjen za služenje svete mise na otvorenom prostoru, dok se puk okuplja oko kapele pod visokim drvećem. Kapela ima jedan oltar kojeg krasi oltarna slika Blažene Djevice Marije s djetetom Isusom. Autor slike je nepoznat, može se uvrstiti u slike iz perioda kasnog baroka, stila koji je bio prisutan u tom periodu u crkvenom slikarstvu u Bačkoj. Na slici dominira crna boja iz koje kontrastno izviru boje lica Marije i Isusa s detaljima koji su pozlaćeni. Isus i Marija na glavi nose krunu. U malom zvoniku iznad krova je postavljeno zvono. Do kapele vodi staza i stubište. Na stazi je podignut kameni križ 1869. godine, podiglo ga je somborsko katoličko crkveno brižništvo. Na unutrašnjim zidovima kapele postavljene su zahvalne ploče Majci Božjoj. Ukrasnim slovima su ispisane riječi zahvale za uslišane molitve, i to na više jezika, što nam govori da su na to mjesto hodočastili vjernici svih narodnosti koji žive zajedno već desetljećima na ovom prostoru. Uz put koji vodi do kapele sazidan je ukrasni zid, stiliziran ukrasnim kapijama.

U vrijeme dok stanovnici Gradine, naselja pored Sombora, nisu imali svoju kapelu, dolazili su na proštenje kapele Snježne Gospe. Hodočastilo se u velikom broju, fijakerima. Danas se taj običaj očuvao. Svete mise se održavaju na dan Snježne Gospe 5. kolovoza, nako toga u nedjelju kada je svečana sveta misa. U posljednje vrijeme se drži sveta misa i na Uskrsni ponedjeljak kada se poslije svete mise blagoslove prijevozna sredstva.

U crkvenim dokumentima kapela Snježne Gospe pojavljuje se kao bitan element i mjesto u vjerskom životu somborskih vjernika, pa i okolnih naselja koji hodočaste na ovo mjesto.

Gabor Drobina

Ratarstvo u novome vijeku

Andrija Ivanković jedan je od najuspješnijih poljoprivrednika u Subotici, obiteljsko gospodarstvo koje vodi obrađuje oko 1.500 hektara zemlje i trude se ulagati u suvremene poljoprivredne strojeve, kao i u vlastite skladišne kapacitete. No, doći do ovakvog gospodarstva nije bilo lako.

Andrija je počeo rano raditi, jer tako je nekada bilo na salašima. Bilo je desetero djece i svatko je dobijao posao prema svom uzrastu.

»S desetak godina smo već redovito bili uključeni u poslove na salašu, čuvale su se svinje, a kako se odrastalo, tako se prelazilo na ozbiljnije poslove poput rada s konjima. Dan-danas bih znao s njima sve uraditi, upregnuti ih za radno, paradno, ništa od posla s konjima mi nije strano. Bez obzira na to, oduvijek sam više volio sa strojevima, jer sam vidio kako je rad s konjima težak. U to vrijeme dok je moj otac još vodio gospodarstvo nisu postojali krediti s kojima bismo nabavljali mehanizaciju, morao se imati gotov novac. Godinama smo radili dok nismo sakupili novac za kupovinu prvog traktora, kasnije i priključnih strojeva. To je bila potreba za modernizacijom čijeg značaja smo bili svjesni. U međuvremenu sam završio i srednju ško-

lu za poljomehaničara, popravljao sam strojeve za sebe koje sam kupovao na licitacijama, stavljao ih u rad, te ih nakon određenog vremena prodavao i nabavljao jače i novije. Zemlja se uzimala u arendu u opsegu koji je bio prilagođen tadašnjim mogućnostima, jer je arenda za nas bila investicija koja je stvarala određene zalihe za unaprjeđenje proizvodnje«, priča Andrija.

Ciklus proizvodnje od godinu dana

U proizvodnji obiteljskog gospodarstva Ivanković je-senske kulture zauzimaju oko 60 posto površina, ostalo su proljetne kulture. Proizvode stočni i pivarski ječam, pšenicu na oko 35 posto površina zbog plodoreda. U sjetvenoj strukturi je i uljana repica kojoj odgovara ovo podneblje, solidni su joj prinosi iako je dosta zahtjevnja. Siju je jer iskoristi zimsku vlagu, pa samim tim je sigurnija kultura. Poslije nje dolazi na red šećerna repa na oko 120 hektara. Ove godine je u vrlo lošem stanju zbog suše. Suncokret također siju, iako je skup za proizvodnju, koristi dosta mineralnog gnojiva, ali je opet sigurniji u prinosu. Kukuruz je najnestabilnija kultura, što je ova

»Na tržištu opstaju oni koji imaju gdje staviti proizvedenu robu i sačuvati je za dalje kako bi uhvatili procent na razlici u cijeni. Nije to uvijek drastična razlika, ali u ovakvim situacijama, svaki procent je bitan«, kaže Andrija Ivanković

godina dokazala, bit će to jedan težak gubitak za njihovo gospodarstvo.

»Kod poljoprivrednika je problem što proizvodni ciklus traje godinu dana. Uljana repica sije se već 1. rujna, do tada sve pripremljene radnje moraju biti završene. Nakon sjetve ostaje da čekamo žetvu koja dolazi tek u lipnju, malo prije žita, što je skoro godinu dana proizvodnje. Kada vam se dogodi ovakva godina, kojih se ja sjećam za svog radnog vijeka, profit postaje vrlo upitan. Sreća je to što se siju različite kulture pa nikada ne propadnu sve, budući da dopijevaju u različito vrijeme. Situacija ove godine je takva da je pad prinosa na ječmu oko 20 posto, pšenica oko 30 posto ili i više, uljana repica oko 10 posto, ovisno o tome gdje se nalazila njiva. To govori da se pad osjetio već na jesenskim usjevima, a kako se približavamo žetvi suncokreta, vidimo da će kod njega pad biti minimum 20 posto manje prinosa, a vrlo vjerojatno i mnogo više zbog sitnog zrna. Kod kukuruza ove godine je situacija katastrofalna, jer postoje njive u koje se neće isplatiti ulaziti kombajnom već će se uraditi tarupiranje, budući da uopće nema formiranih klipova«, nastavlja Andrija Ivanković.

Navigacija i autopiloti

Obrada zemljišta je modernizirana, maksimalno se koriste dostupna tehnička dostignuća poput navigacije, autopilota, drugih raznih sprava koje olakšavaju i ubrzavaju proces proizvodnje.

»Kao što često govorim svojoj djeci, nije jednostavno prihvatiti kada u svom radnom vijeku zamijeniš konje autopilotom u traktoru, s dronom ili nekim drugim modernim tehničkim sredstvima. Veliki su to koraci, ali ih moramo prihvatiti. Ratarstvo je velikim dijelom ušlo u novi vijek suvremenim dostignućima, uvijek planiramo ulagati u ono što nam donosi boljitak. Postoje i natječaji na koje apliciramo, tu je Ministarstvo poljoprivrede, nažalost s vrlo malim iznosima u odnosu na opće sudjelovanje poljoprivrede u bruto nacionalnom dohotku. Ne znam gdje se sva ta sredstva odlivaju, jer dobijamo nazad samo nešto malo što preostane. Koristili smo poticaje za mehanizaciju, nismo svaki puta prolazili, smanjuje se limit na koji se može aplicirati. Na primjer, za traktore se može aplicirati ukoliko su do 105 konjskih snaga, a ako su jači, onda gubite pravo apliciranja na natječaj. Za naše obime poslova u Vojvodini ti traktori su relativno mali i slabi. Postoji IPARD na koji smo također aplicirali kako bismo proširili silos. Taj proces traje već godinu i pol dana. Očekujemo uskoro završetak pregledavanja cjelokupne dokumentacije i dobijanje rješenja kako bismo krenuli u postupak gradnje, naravno, ako uopće budemo imali iz čega, budući da je takva godina. Sredstva iz tog fonda su veća, povrat je oko 60 posto, a limiti za apliciranje su oko milijun eura bruto. Zato čekamo okončanje ovog procesa, jer su vlastiti skladišni kapaciteti veoma bitni zbog daljnje kalkulacije cijene gotovog proizvoda. Na tržištu opstaju oni koji imaju gdje staviti proizvedenu robu i sačuvati je za dalje kako bi uhvatili procent na razlici u cijeni. Nije to uvijek drastična razlika, ali u ovakvim situacijama, svaki procent je bitan«, zaključuje Andrija Ivanković.

»Naše gospodarstvo obuhvaća cijelu obitelj. Radimo skupa s dva sina, treći je na fakultetu, najstarija kći vodi knjige i papire, druga pomaže u domaćinstvu, svi zajedno radimo kako bismo postigli uraditi oko 1.500 hektara. Teritorijalno nam je disperzirano zemljište, imamo parcele na Hajdukovu, na graničnom prelazu u Bajmaku, na Skenderevu, u Tavankutu, na Panoniji gdje je ove godine bilo bolje zbog više padalina, tako da nam je krug djelovanja oko 60 kilometara. Snađimo se kako možemo, nije jednostavno, boriti se moramo, a nadam se da će i država uvidjeti kako je potrebno ući s mnogo jačim subvencijama kako bi se naš rad potpomogao. Po jednom gospodarstvu dobiti samo za 20 hektara subvenciju je jako malo, što se skoro nigdje ne pominje u medijima. Skoro da se i nema šanse opstati ako se želi investirati u svoju proizvodnju kreditima ako netko nema oko 100 hektara. Nije mi jasno zašto smo kažnjeni mi koji radimo više ako uredno plaćamo porez, a čak i ono što se ne treba poput odvodnjavanja koje je u ovoj suši još i povećano, smatramo da je besmisleno. Kako da se mladi ljudi

odluče na ulaganje u poljoprivredu poslije ovako sušnih godina ako su krenuli uzimati veći zakup? Vrlo vjerojatno će se razočarati i odustati, a ponovno krenuti ispočetka je jako teško. Poljoprivrednici bi se trebali više udruživati. Svojevremeno sam bio među osnivačima brojnih udruga i mislim da smo postizali odlične rezultate tako složni. Omladina se nekako boji reći svoje mišljenje javno, ne želi se zamjerati vlasti, ali ako se poljoprivreda sruši, država će patiti. Trebaju se čuti naši glasovi u skupštinama, u političkim diskursima, treba se znati koji dio kolača poljoprivreda nosi na svojim plećima, pogotovo u Vojvodini. Dolje u Srbiji također ima dosta poljoprivrednika, ali oni svoje proizvode ne predaju nikom nego ih uvlače u uzgoj stoke sami za sebe, od tog država nema puno koristi.

Mi naše tržne viškove predajemo po nekim trenutačnim cijenama, pokušavamo od toga živjeti, ponovno ulagati, raditi...Tu smo uskraćeni za pomoć države. Trgovci na taj način zarade više od nas koji smo taj proizvod donijeli do vage«, govori Ivanković.

Osiguravanje i cijena usjeva

Na ovom gospodarstvu osiguravaju uglavnom jesenske usjeve: repicu, ječam i pšenicu.

»Kukuruz nismo osiguravali, jer smo već vidjeli kakva će godina biti. Stoga smo gledali izbjeći dodatne troškove. Cijena osiguranja je sada skočila, budući da je tržišna cijena proizvoda sada veća. Ovdje također treba naglasiti sljedeće: država priznaje povrat sredstava na osiguranje samo u visini do 20 hektara, što opet nitko od medija neće reći. Znači, ako sam posijao više od 20 hektara, na to nemam pravo na povrat sredstava osiguranja. To mislim da nije dobro. Osiguravali bismo sigurno više samo da je to drugačije uređeno. Mora se voditi računa o poljoprivredi, jer je obveza države sačuvati bogatstvo ove zemlje koje, ako se upropasti, teško će se opet dovesti u red. Mislim da predstavnici koji sjede u skupštinama ne znaju što je poljoprivreda. Sjede tamo samo zato što odgovaraju određenoj političkoj opciji, oni nisu naši realni predstavnici. Narod se obmanjuje, a to će jednom doći na naplatu, što će biti veliki problem«, kaže Andrija Ivanković.

»Cijene usjeva su interesantna tema. S jedne strane imamo inpute poput goriva, kemije, umjetnih gnojiva, troškova amortizacije, svi parametri su u prosjeku otišli gore oko 300%. S druge strane imamo gotov proizvod koji je imao povećanje cijene od recimo 100%. Računica je vrlo jasna, suša je uzela svoj danak, sjetva stvara veliki problem oko ulaganja, dolazimo do toga da će se poljoprivrednici osiromašiti za veliki procent. To će se tek vidjeti u godinama koje slijede. Ako već u sušnoj godini nismo dobili veće povećanje cijene proizvoda, što možemo očekivati u rodnim, osim pada cijene koju dobijamo za svoj trud i rad. Ne daj Bože samo da sljedeća godina bude sušna, onda ne znam što ćemo raditi«, zaključuje za naš tjednik Andrija Ivanković.

Ivan Ušumović

Gupčeva budućnost u Vinodolskom

NOVI VINODOLSKI – Nakon više nastupa i gostovanja tijekom ljeta, folklorashi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta (članovi starije skupine) boravili su nedavno na sedmodnevnom odmoru na moru, u Novom Vinodolskom.

Ljetovanje folklorasha pomogao je Crveni križ Grada Zagreba. Bilo je ovo ljetovanje bez nastupa, a ovo im je bila nagrada za trud u proteklih godinu dana. Nakon odmora, mlade folklorashe očekuju nastupi na subotičkoj *Dužijanci*, te u Hrvatskoj (Donjem Miholjcu, Osijeku i Varaždinu).

Uspjeh Marka Križanovića

NOVI PAZAR – Na natjecanju tradicionalne balkanske muzike *Glas Zemana* u Novom Pazaru pjevač starogradskih i narodnih pjesama **Marko Križanović** iz Subotice osvojio je drugo mesto. Križanović se na festivalu predstavio s pjesmom *Neven kolo*.

Natjecanje se održava u sklopu World Music Festa Zeman u Novom Pazaru koji radi na očuvanju balkanske muzike.

Rič pod đermom

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Rič pod đermom*, manifestaciju kojom se čuva i njeguje ikavica, napose ona bunjevačka. Manifestacija će biti održana u nedjelju, 7. kolovoza, pod đermom, u dvorištu etno-salaša (iza župne crkve), u 19 sati.

Program manifestacije koncipiran je tako da u prvom planu bude osoba koja danas stvara na dijalektu hrvatskog jezika – bunjevačkoj ikavici. Ove godine gost je književnik **Mirko Kopunović**. O djelu ovoga pisca govorit će **Davor Bašić Palković**, novinar i urednik kulturne rubrike u tjedniku *Hrvatska riječ* i **Zlatko Romić**, novinar, te vrsni poznavatelj književnosti na bunjevačkoj ikavici. Stihove će govoriti članovi literarno-dramske sekcije HKPD-a *Đurđin*, a program će upotpuniti i pjevački zbor HKPD-a *Đurđin*.

Predstavljanje Leksikona na Verušiću

VERUŠIĆ – U prostorijama Mjesne zajednice Verušić, u subotu, 6. kolovoza, u 19 sati, bit će održano predstavljanje 14. i 15. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*. Predstavljanje se održava na poziv članova porodice **Kujundžić**, budući da na području ove mjesne zajednice živi veliki broj različitih grana ove porodice, čiji su najpoznatiji članovi obrađeni u 14. svesku *Leksikona*. *Leksikon* će predstaviti urednik **Slaven Bačić**.

Kolonija Stipan Šabić u Subotici

SUBOTICA – Nakon dvogodišnje korona stanke, novi, deseti po redu saziv Umjetničke kolonije *Stipan Šabić* bit će održan od 8. do 13. kolovoza u Subotici. Organizator je HLU *Croart*, a sjedište kolonije bit će Dom učenika. Sudjelovat će 13 slikara iz Srbije, Rumunjske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Zatvaranje kolonije, uz prezentaciju nastalih radova, bit će u subotu, 13. kolovoza, u 18 sati.

Srem Folk Fest u Srijemskoj Mitrovici

SRIJEMSKA MITROVICA – U ambijentu rimskih iskopina Žitnog trga u Srijemskoj Mitrovici od 11. do 14. kolovoza bit će održan 18. *Srem Folk Fest*, tradicionalna međunarodna manifestacija folklor. Ove godine mitrovački festival folklor okupit će sudionike iz 11 zemalja svijeta: Bosne i Hercegovine, Bugarske, Egipta, Grčke, Hrvatske, Meksika, Poljske, Rumunjske, Slovenije i Srbije, a prvi put mitrovačkoj publici predstaviti će se gosti iz Alžira. Specijalni gost ovogodišnje manifestacije je Ansambl narodnih igara i pjesama Kosova i Metohije *Venac* iz Gračanice. Na manifestaciji će nastupiti preko 700 izvođača, predstavljenih u 20 folklornih skupina iz 11 zemalja svijeta, te tri ansambla nacionalnih manjina iz Srijemske Mitrovice: Hrvatski kulturni centar *Srijem*, Ukrajinsko kulturno-umjetničko društvo *Kolomejka* i Mađarsko kulturno-umjetničko društvo *Srem*. Osim njih, Srbiju će predstaviti i domaćin, Folklorni ansambl *Branko Radičević* iz Srijemske Mitrovice. Organizator manifestacije je Centar za kulturu *Sirmijumart* i Turistička organizacija Sremska Mitrovica. Generalni pokrovitelj manifestacije je Grad Srijemska Mitrovica u skladu s najvišim svjetskim standardima Međunarodne federacije folklornih festivala CIOFF. Koncerti počinju u 20.30 sati, a svaku večer prethodit će im mimohod sudionika ulicama grada.

S. D.

Čuvari šokačke baštine

Folklorasi i tamburasi na Šokačkoj večeri, 2012.

***Iako pamte bolja vremena, udruga je opstala,
a nakon dvogodišnje korona stanke planiraju »oživjeti« svoju
najveću manifestaciju – Šokačko veče***

Sonta je jedno od podunavskih sela u kojem već više od tri stoljeća žive šokački Hrvati. Prema posljednjem popisu stanovništva, u Sonti je živjelo oko 4.300 stanovnika, od kojih oko 60 posto Hrvata. Tamošnji Hrvati ponosni su na svoje naslijeđe, a od 2002. na njegovom očuvanju rade i okupljeni u Kulturno-prosvjetnu zajednicu Hrvata Šokadija. Ta udruga ove godine obilježava dva desetljeća postojanja.

»Osnivačka skupština udruge bila je još početkom 2001., međutim, imali smo problema oko registracije, iz agencije u Beogradu vraćali su nam dokumentaciju na doradu. Je li to bilo namjerno ili ne, to ne znamo, ali smo na kraju registrirani početkom 2002. godine. Moram dodati da nam je tu pomogla lokalna vlast, koju je tada vodila Demokratska stranka«, prisjeća se prvi predsjednik Šokadije **Mata Zec**, koji je u ožujku ove godine ponovno izabran na tu dužnost.

Manifestacije i gostovanja

Za dva desetljeća rada ostale su brojne uspomene. Organizirali su brojne manifestacije, od kojih je najpoznatije Šokačko veče (tom prigodom raspisuju i pjesnički natječaj *Za lipu rič*). Tu su i njihovi koncerti (uskrсни i božićni) te likovna kolonija.

Sudjelovali su na brojnim manifestacijama u Vojvodini (*Šokci i baština, Dužijanica, Dužionica, Dani europske baštine, Mikini dani, Zavitni dan, Festival hrane i glazbe Vojvodine...*) i Hrvatskoj (*Vinkovačke jeseni, Đakovački vezovi, Orahovačko proljeće, Kolo na Gaju, Šlingani dani, Šokačko sijelo...*). Od 2005. imaju vlastite prostorije – *Šokačku kuću*, u kojoj se nalazi i etno postav s eksponatima iz nekadašnjeg života tamošnjih Hrvata. Postavili su i niz kazališnih predstava s temama iz života tamošnje Šokadije, čiji je autor pokojni pučki dramatik **Ivan Andra-**

Etno postav u Šokačkoj kući

šić. Dramska sekcija gostovala je u Vojvodini i Hrvatskoj (Hercegovac).

Članovi literarne sekcije njeguju mjesni šokački govor te redovito sudjeluju na susretima pjesnika amatera *Lira naiva*, a njihovi radovi zastupljeni su u zbirkama *Lira naiva* i *Rešetarački susret pjesnika* te hrvatskoj periodici u Vojvodini. Recitatori *Šokadije* s uspjehom sudjeluju na Pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku.

Nedostatak mladih

Međutim, čini se da udruga pamti bolja vremena, a razlog tome su u prvom redu ekonomske migracije tamošnjih Hrvata, posebice mladih.

»Oskudijevamo s omladinom, što i nije mnogo drukčije od ostalih manjih mjesta. To se vidi po folklornoj sekciji. A i mlade nakon osnovne škole folklor slabije zanima. Kako nemamo mnogo mladih, prinuđeni smo dati više prostora starijima, iako i oni odlaze povremeno na rad u inozemstvo. Također, u posljednje dvije godine preminulo nam je nekoliko bitnih članova, među kojima su i bivši predsjednik udruge **Zvonko Tadijan**. Samim tim smo dosta izgubili«, priča Zec.

Ipak, udruga se proljetos ponovno konsolidirala, izabrano je novo vodstvo, te planiraju i neke nove projekte.

»Angažirani smo oko *Šokačke kuće*, radi se obnova krova koji prokišnjava, dobili smo sredstava i na prekograničnom projektu s Općinom Vladislavci za Ljetnu učionicu u dvorištu kuće. Učionicu ćemo koristiti za naše programe, a bit će i u funkciji cijeloj lokalnoj zajednici. Naš etnomuzejski postav planiramo proširiti sa starim alatima. Imamo i potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća. Nastojimo uspostaviti jaču suradnju s Općinom Apatin,

imamo naznaka da će nas i oni financijski pomoći. Oko 130 gospodarskih subjekata popisali smo za potrebe prosperitetnog projekta *Cro fonda*, pomogli smo uskrсну akciju *Cro fonda* da se razdijele vaučeri našim slabostojecim ljudima. Dakle, pomaka ima«, kaže Zec.

Sekcije danas

Članstvo udruge je dosta staro, ali aktivno u nekoliko sekcija. Okupljaju ih etno, likovna, literarna i glazbena sekcija. Nakon dvogodišnje korona stanke udruga planira »oživjeti« svoju najveću manifestaciju – *Šokačko veče*, koje se održava u studenom. Također, za kraj kolovoza pripremaju svoju likovna koloniju.

Imaju dobru suradnju s mjesnom župom sv. Lovre kao i sa školom *Ivan Goran Kovačić*, gdje više od polovice učenika izučava izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture (predmet predaju učiteljice **Biljana Ribić** i **Tamara Kokai**). U školi radi i istureni odjel tambure apatinske muzičke škole.

»Cilj nam je ostaviti što više pisanog i drugog materijala koji svjedoče o ovdašnjim Hrvatima. Mi ćemo postojati dok nas ima, a dokle će nas biti, to ne znamo. Tu je važan i popis stanovništva koji će biti u listopadu, važno je da stariji ljudi znaju da se ne upišu kao Šokac i Šokica, već kao Hrvat i Hrvatica, jer je taj subetnički identitet jak«, zaključuje Zec.

Dojmovi članova

O protekla dva desetljeća razgovarali smo i s članicom udruge **Božanom Vidaković**, koja je poznata i kao autorica himne bačkih Šokaca – *Šokadija*.

Dramska sekcija, 2011.

»Udruga mi jako puno znači. Imali smo brojne nastupe, nekada smo više putovali i nastupali. Pišem prigodne namjenske pjesme i glazbu za njih, sviram harmoniku, glumila sam i u našim predstavama... Samo u likovnoj sekciji nisam bila aktivna. Mnogo volim ono što su nam naši preci ostavili, o tome pišem, mislim da to ne smijemo zaboraviti. Fali nam mladih u *Šokadiji*, ali što je tu je«, kaže Vidaković.

Tamburaš (begešar) **Ivan Vidaković Peja** član je udruge dulje od 18 godina.

»Za ove godine bilo je puno lijepoga, ali i manje lijepoga. Nastupali smo na raznim manifestacijama, posebno mi je uz one najveće, *Đakovačke vezove* i *Vinkovačke je-*

seni, drag nastup u Vodicama, te na *Šlinganim danima* u Jalžabetu pokraj Varaždina. Pratili smo folklorce, ali i svirali u kazališnim predstavama«, prisjeća se Peja.

D. B. P.

Upis novih članova

KPZH *Šokadija* vrši upis novih članova, a stare članove, kako navode, zovu »da nastavimo gdje smo stali i da budemo još bolji!« Sve dodatne informacije u vezi s upisom možete dobiti pozivom na sljedeće brojeve telefona: 061/306-8278 i 064/066-3545.

Jedna od likovnih kolonija, 2016.

Dužijanica u Maloj Bosni

Na zemlji mir – vapaj svih nas

Euharistijskim slavljem u crkvi Presvetog Trojstva, u nedjelju, 31. srpnja, u Maloj Bosni, selu nadomak Subotice, proslavljena je *Dužijanica*. Nositelji ovogodišnje zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su mali bandaš **Luka Vujković Lamić** i male bandašice **Jovana Katić** i **Lana Stantić** (velikog bandaša i bandašice ove godine nije bilo). Misu je predvodio karmelićanin iz Sombora o. **Stjepan Vidak** uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. **Dragana Muharema**.

Otac Stjepan je u propovijedi govorio o značaju zahvalnosti, navodeći kako ima ljudi koji imaju sve, a u dubini duše su nesretni. »Ljudskom srcu uvijek nešto treba, zadovoljno nikad posve nije, čim željenog cilja se dovreba opet iz njega sto želja vire«, citirao je pjesnika **Petra Pre-radovića**.

Dužijanica nije počela danas nego je počela na sv. Marka kada je blagoslovljeno žito pa se onda nastavila čišćenjem žita, pletenjem vijenaca, uređivanjem dvorište župe, spremanjem crkve za središnju svečanost. Ovogodišnju »krunu« *Dužijance* izradila je slamarka **Katarina Skenderović**. Kako je istaknuto, golubica prikazana na »kruni« simbol je mira i Duha svetoga. Imajući u vidu rat u Ukrajini, na zemlji mir – vapaj je svih nas, te se molitve upućuju i u tom pravcu.

Župnik Muharem pohvalio je brojne župljane, naročito mlade, koji su, kako je rekao, vrijedno radili da bi uveličali ovaj događaj. Navečer je u župnom domu priređena predstava, a nakon nje uslijedilo je Bandašicino kolo.

N. S.

Oproštaj vlč. Ivica Zrna od vjernika Stare Bingule i Srijemske Mitrovice

Nova služba u Punitovcima

Slaveći euharistijska slavlja u Staroj Binguli i Srijemskoj Mitrovici u nedjelju, 24. srpnja, vlč. **Ivica Zrna** oprostio se od ovih vjerničkih zajednica.

Stara Bingula je filijala zajednice župe Sveta Ana, majka Blažene Djevice Marije u Lačarku gdje je vlč. Ivica kroz protekle četiri godine vršio službu župnika. Na koncu euharistijskog slavlja u Staroj Binguli on je podsjetio vjernike kako je među njima boravio u dva navrata.

»Prvi puta kao vikar u Srijemskoj Mitrovici (2006. – 2010.), a sada kao vaš župnik (2018. – 2022.). Prvi puta sam gledao kako se gradi i raste crkva u kojoj danas slavimo euharistijsko slavlje, a ovaj put sam imao zadatak voditi vašu zajednicu i pratiti vas na putu vjere. Hvala vam na svemu što ste činili i time pokazali koliko vam je stalo do vaše crkve. Ono što mi je osobito drago, oko puno stvari, a posebno uređenja prostora pokazali ste samostalnost«, rekao je, među ostalim vlč. Ivica, koga su

vjernici darovali satom, s porukom kako ga sat koji označava vrijeme treba podsjetiti na vrijeme provedeno među njima.

Na euharistijskom slavlju u Srijemskoj Mitrovici vlč. Zrna su se kao suslavitelji pridružili župnik iz Duboševice vlč. **Danijel Tigandžin** i vlč. dr. sc. **Antun Japundžić**, profesor na KBF-u u Đakovu. Obojica svećenika su ređenička generacija vlč. Ivica.

Uz prigodne riječi uručeni su i darovi: bogato izrađeni svečani plašt, slika srijemskomitrovačke crkve i župskog stana, te prigodna knjiga.

Na koncu se svima obratio vlč. Zrna koji ovoga ljeta odlazi na novu službu, u Punitovce u Hrvatsku.

»Po Sakramentu svetog Reda Prezbiterata (Svećeništva), 2006. godine zaređen sam za prezbitera Đakovačke ili Bosanske i Srijemske biskupije. Tome ima već 16 godina. Samim time, sve vrijeme je postojala mogućnost djelovanja u obje biskupije, ovisno o potrebama – kako i sam naziv govori radi se o dvije biskupije, kojima je od 1773. do 2008. upravljao

Obljetnica franjevačke kuće *Domus pacis* kod Horgoša

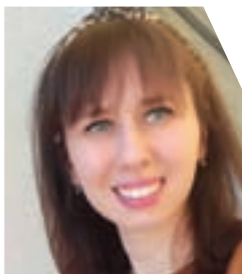
Mjesto duhovne obnove, mira i samoće

Subotički biskup **Slavko Večerin** predslavio je 30. srpnja svetu euharistiju o proslavi Gospe od Anđela u franjevačkoj kući duhovnih vježbi *Domus pacis* kod Horgoša, zahvalno se spominjući 25 godina utemeljenja ove kuće.

S biskupom su suslavili fra **Milan Krišto**, provincijal Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda (kojoj pripadaju i četiri franjevačke zajednice u Vojvodini), fra **Károly Harmath**, predstojnik franjevačke kuće u Novom Sadu i utemeljitelj *Domus pacis*a, franjevci iz samostana u Subotici i provincijalove pratnje, te svećenici Subotičke biskupije.

Domus pacis (lat. dom mira) je u vlasništvu Franjevačkog samostana iz Novog Sada, koji pripada Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda. Kuća je započela s radom 1997. godine. Osnovao ju je 1996. fra Károly Harmath. Zadatak kuće je da pruža mogućnost pojedincima i skupinama za duhovnu obnovu i povlačenje u mir i samoću. To je mjesto okupljanja za one koji žele sudjelovati ili sami organizirati duhovne vježbe, molitvene sastanke, seminare, konferencije i druge skupove koji ne vrijeđaju kršćanske vrednote. Kuća rado ugošćuje osobe koje žele

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjerovati kao Abraham

biskup iz Đakova. Od 2008. godine i Srijemska biskupija se ponovno osamostaljuje i dobiva svog biskupa, a Đakovačka ili Bosanska biskupija se uzdiže na rang Nadbiskupije i nosi naziv Đakovačko-osječka nadbiskupija.

Kako sam rođen u Otoku, svećenik sam sadašnje Đakovačko-osječke nadbiskupije, a zbog dosadašnjih potreba u Srijemskoj biskupiji stavljen sam na raspolaganje Srijemskoj biskupiji gdje sam obnašao službu, prvo kao župski vikar u Srijemskoj Mitrovici (2006. – 2010.), a zatim kao laćarački župnik i pastoralni suradnik u Srijemskoj Mitrovici (2018. – 2022.). A uz to obavljao sam niz službi na korist župama i Srijemskoj biskupiji. Također, vjerujem da vam je poznato kako sam u međuvremenu proboravio osam godina u Njemačkoj pastoralno zbrinjavajući naše sunarodnjake koji ondje žive. Iz svega je vidljivo kako još niti jedan jedini dan nisam bio na službi u Hrvatskoj. Čini se da je došlo vrijeme i za takvu službu. U dogovoru s biskupima u Srijemu i Đakovu, zaključujem dane prezbiterijske službe u vašoj sredini, a msgr. **Đuro Hranić**, nadbiskup đakovačko-osječki odlučio mi je povjeriti novu župu i vjerničku zajednicu – župu svetog Ladislava, kralja u Punitovcima.«

H. R.

Fotografije: Željka Klavžar i Davor Reves

obnoviti svoje duhovne snage u mirnom i lijepom prirodnom okruženju, koji se žele odmoriti, napraviti izlet ili koje su na proputovanju, traže mjesto za noćenje, žele provesti vrijeme u prirodi, a otvorena je i za osobna slavlja (primjeric obiteljska slavlja o primanju sakramenata) i susrete. Kompleks zgrada se nalazi u prirodnom okruženju na sjeveru Bačke, oko 20 km istočno Subotice i 4 km zapadno od Horgoša. Unutar njege je kapelica posvećena Gospi od Anđela (Porcijunkula), čiji se blagdan slavi 2. kolovoza. Crkveni god slavi se svake godine posljednje subotu u srpnju. Kapelicu je blagoslovio 1998. godine umirovljeni subotički biskup **Ivan Pénzes**. Po riječima fra Harmatha, od utemeljenja kroz različite programe *Domus pacis* prošlo je oko 35.000 osoba.

M. T.

Foto: RTVPannon

Čovjek živi omeđen ovim svijetom, ograničen svojim spoznajama, a vjera mu pomaže da se vine iznad spoznajnog i već na zemlji okusi ono što mu je Bog pripremio u vječnosti. Pisac Poslanice Hebrejima vjeru definira ovako: »A vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnost kojih ne vidimo« (Heb 11,1). Kažemo za sebe da smo vjernici, ali vjera se ne potvrđuje riječima nego načinom života. Onaj tko vjeruje usmjeren je uzvišenim ciljevima, prolazno ga previše ne zanima. On je onaj koji traži Boga i ne sumnja u njegova obećanja. Božja riječ je njegova vodilja, a cilj je u vječnosti. Praotac naše vjere je Abraham. On je već tisućama godina uzor pravog vjernika, a na to nas podsjeća i Poslanica Hebrejima (usp. Heb 11, 1-2.8-19).

Praotac naše vjere

Čovjek vjere treba biti zagledan u budućnost, oslonjen na Boga, odbacujući svake sumnje. Tako je Abraham, vođen vjerom u Božje obećanje, napustio svoju zemlju i zaputio se u daleku zemlju Kanaan da tamo bude pridošlica. Abraham nije znao kamo ide niti je znao kako će Bog ispuniti obećanje koje mu je dao, ali se, čvrsto vjerujući, usudio promijeniti svoj život i čekati da Bog ispuni ono što je obećao. Na putu ostvarenja Božjega obećanja Abraham je nailazio na različite poteškoće, ali one nisu slomile njegovu vjeru nego su jačale njegovo strpljenje. I njegova žena Sara, koju u početku nije resila snažna vjera kao njenog muža Abrahama, te je sumnjala u mogućnost ispunjenja obećanja da će postati majka u poodmakloj dobi, ipak je na kraju povjerovala i tako omogućila da se Bog po njoj proslavi.

Najveća kušnja za Abrahamovu vjeru bila je Božji zahtjev da žrtvuje Izaka, svoga jedinca, za kojega je mislio da je po njemu Bog počeo

ispunjavati obećanje da će njegovo potomstvo biti brojno kao zvijezde na nebu. Abraham je bio običan čovjek i moralo se u njegovoj glavi javiti mnoštvo pitanja kada je primio ovaj neobičan zahtjev od Boga. Ipak, on sve što ga je mučilo, pitanja, dvojbe i emocije ostavlja po strani, dopuštajući da ih vjera pobijedi. Naravno da mu nije bilo lako ispuniti Božji zahtjev, ali je potpuno vjerovao Bogu i znao je da Bog ima neki plan da ispuni obećanja koja mu je dao. Zato se priprema izvršiti ovaj težak zahtjev. Bog njegovu vjeru nagrađuje odmah tako što je poštedio Izaka, a Abraham saznaje da ga je Bog samo htio iskušati. Konačna nagrada dogodit će se u budućnosti, kada Bog ostvari svoja obećanja, ali ta obećanja nisu ostvariva trenutno, a Abrahamu ostaje da vjeruje i od vjere živi.

Abrahamovska vjera

Abraham tako ostaje uzor vjere do današnjih dana. Njegova vjera je nepokolebljiva i u bezizlaznim situacijama. On uvijek vjeruje da će Bog iznaći najbolje rješenje, zato ga sluša i postupa kako mu je rečeno. Abrahamovska vjera treba postojati u svakome od nas. To je vjera koja ne pita nego slijedi Boga, koja ne promatra stvarnost ljudskim očima nego vjeruje da Bog ima plan za svaku situaciju. Takva vjera ne dopušta očaju da prevlada, jer zna da Bog sve vodi. Za nju kušnje nisu prepreke nego vrijeme njezina jačanja.

Naš je život ispunjen brojnim teškoćama. Mnogo je izazova i kušnji za našu vjeru. Zato neka nam je pred očima uvijek Abraham, koji je uspio pobijediti sve kušnje. Za Boga nema bezizlaznih situacija, on na dobro okreće sve onima koji se u njega pouzdaju, a konačni cilj je vječnost, kojoj težimo i kojoj je naš život upravljen. U Nebu će se dovršiti sva Božja obećanja, a vjerujući s Bogom hodi-mo k tom konačnom cilju.

Sačuvano od zaborava

Tragovi Sonte koja je nestala

Muzej u Miloševoj kući

Sa Sončaninom istog imena i prezimena **Milošem Milošem** godinama sam dogovarala susret i razgovor o njegovoj zbirci nošnje, pokućstva, namještaja i svega drugoga što je nekada bilo dio svake kuće u ovom selu. I nije Miloš odbijao razgovor, ali je uvijek bio neki razlog da susret odgodimo. Ovoga puta dogovorili smo se od prve i već dan nakon našeg razgovora ušla sam u Miloševo carstvo starina.

A to carstvo starina je dio kuće, koju je inače Miloš prije 15 godina kupio da bi u njoj živio, koja je pretvorena u pravi šokački etno muzej. Dvije prostorije: kuhinja i šokačka soba pune su raznih predmeta, posuđa, namještaja, nošnje... Sve to Miloš je uspio sakupiti proteklih godina. Nešto je iz njegove obitelji, nešto je dobio, nešto kupio. I nije pretjerano ako se za stogodišnju Miloševu kuću kaže da je pravi muzej.

Miloš nas prvo uvodi u kuhinju. Gdje prije pogledati i što prije pitati? Puštam Miloša da sam opiše kuhinju kako ne bih riskirala i pogriješila u šokačkim izrazima koje Miloš koristi objašnjavajući čime je sve napunio kuhinju.

»Gredenci, stelaže za tanjure, stelaže na zide i u zidu, astal, stolci, zdilice, krstolice, muzlice, karlice za misit kruz, čupice, kršovi«, tek je Miloš krenuo nabrajati, a ja ga zaustavljam pitanjem što su to kršovi. Kaže to su zemljane posude u kojima se na njivu nosila voda, a u malima rakija. Da bi se očuvala svježina, zatrpavale su se te posude u slamu.

»Imam i tri kršova u kojima se iz Doroslova donosila sveta voda«, dodaje Miloš.

No, kako se naša priča ne bi svela na priču o kršovima, navodim Miloša da mi pokaže što još ima od posuđa.

»Šita, rešeta, pasirke za sosu, solnjaci, lampoši, kantice za mliko, zemljane čupice za kiselo mliko u kojima su žene nekada držale i pekmez. Ni boce nisu bile staklene već zemljane. Imam i male kantice za mast. U kujne su

se držale jer uvijek je tribalo masti za kuvanje, zaprišku. Tu su i merice za kajmak od deci«, priča Miloš i pokazuje zvoju zbirku.

Na pitanje što je tu najstarije, nabraja:

»Stelaža iz 1884. godine, čunak iz 1879., kolivka iz 1809. i mala klupa iz 1903. godine. Možda je štogod i starije, ali za ove sigurno znam godine jer su napisane«.

I da se naša priča ne bi završila samo u kuhni, prva krećem u sljedeću prostoriju za koju Miloš kaže da je šokačka soba.

»Naprid u sobe su dvi klupe, astal, dva kreveta, šifonjeri, ormarić, sanduk, ogledalo, prilike«, krenuo je Miloš s pričom.

Meni je zanimljiva bila priča o načinu namještanja kreveta.

»Dole su perine punite sa ljuskom kukuruza, vankuši, dunje. Namišćalo se u špic, a stare žene su nekada gore mećale trsku da špic stoji i na to sve ćilim. Nekada nije bilo firangi, pa su žene jedna drugoj virile kroz pendžer da vide koja ima bolje namistiti krevet. Neko je imao samo par vankuša i dunju, a oni malo bolji po nekoliko vankuša i dunja«, kaže Miloš.

Takva soba koristila se samo u posebnim prilikama. Kaže naš domaćin: samo za umrit i svatove.

Radoznala sam bila zaviriti i u Miloševu šifonjere. A oni puni robe i nošnje. Sve staro i sačuvano do danas.

»Sobe su se podmazivale zemljom, malo pepeli i kravlje balege, da se ne praši. Zamuti se gusto i time su se sobe mazale svake subote i potkrećavale krečom«, priča Miloš o nekadašnjem načinu održavanja kuća.

Od mnogih zanimljivih priča koje smo čuli od Miloša neobična je priča o slici Isusa u grobu. Jedan lokalni Nijemac poklonio je tu sliku, vjerojatno prilikom bekstva iz Bačke, **Mati Vidakoviću**. Slika je ne zna se kako opet završila u Njemačkoj, ali se na kraju vratila u Sontu i to među starom robom, a Miloš je ne znajući što kupuje, kupio od žene koja je tu robu prodavala.

Miloševa kuća za sada nije otvorena za posjetitelje, ali sve najavljene i nenajavljene goste rado će dočekati.

»Ja ode odmaram dušu. Samo da sidnem pet minuta i uživam«, kaže Miloš koji je sve što zna čuo i naučio od starih.

Sonćani već znaju za njegovu strast pa ga zovu kada žele nešto izbaciti iz svojih kuća, ali često Miloš, a što ga posebno žalosti, pravo bogatstvo iz šokačkih kuća nalazi na tržnicama.

Z. V.

Ukidanje »preventivne cenzure«, svečanost za doktore prava

30. srpnja 1921. – *Neven* piše da je uredništvo lista dobilo iz ureda velikog župana za grad Suboticu odluku 1018/1921 koja glasi: »Današnjim se danom ukida preventivna cenzura svih dnevnih i nedjeljnih listova u Subotici itd«. *Neven* naglašava nezakonitost i neustavnost preventivne cenzure u Subotici, podsjećajući da 13. članak ustava Kraljevine SHS izričito zabranjuje bilo kakvu cenzuru osim u slučaju rata: »Štampa je slobodna. Ne može se ustanoviti nikakva preventivna mjera, koja sprečava izlaženje, prodaju i rasturanje spisa i novina. Cenzura se može ustanoviti samo za vrijeme rata ili mobilizacije, i to za stvari zakonom unaprijed predviđene... itd.

Evo, tako glasi doslovce ta naredba, kojom se »ukida« preventivna cenzura u Subotici.

13. član ustava glasi: »Štampa je slobodna. Ne može se ustanoviti nikakva preventivna mjera, koja sprečava izlaženje, prodaju i rasturanje spisa i novina. Cenzura se može ustanoviti samo za vrijeme rata ili mobilizacije, i to za stvari zakonom unaprijed predviđene... itd.

Evo, iako vrlo uslov, a mi se pozivamo na zakon iz g. 1914, stvoren na početku rata od međinskih vlasti protiv slavenskog i slavofilskog novinstva.

U stvari preventivna cenzura nije ukinuta, nego je tom nared-

31. srpnja 1926. – *Hrvatske novine* pišu da je Apelacijski sud u Novom Sadu oslobodio **Josipa Vukovića Đidu** optužbe za članak »Hrvati svi na okup«, koji je objavljen u *Nevenu* i zbog kojega ga je subotički Okružni sud osudio na mjesec dana zatvora i parnične troškove. List također izvještava da je **Joso Šokčić** osuđen na 15 dana zatvora i parnične troškove zbog klevetanja čonoplanskog kape-lana **Lajosa Kanyó**a u *Bácsmeyer Naplőu*.

1. kolovoza 1898. – *Neven* piše da su 2. srpnja promaknuti u doktore prava **Josip Vojnić Hajduk** i **Stipan Matijević**, članovi udruge mladih hrvatskih intelektualaca u Subotici *Kolo mladeži*. U njihovu čast *Kolo mladeži* priredilo je svečanu večeru. Svečare je pozdravio pravnik **Babijan Malagurski**. Zabava je okupila skoro sve članove *Kola mladeži*.

2. kolovoza 1940. – *Subotičke novine* pišu da će u nedjelju, 4. kolovoza, HKD *Mirosljub* u Somboru održati svoju uobičajenu tradicionalnu *Dožijancu*.

3. kolovoza 1973. – *Subotičke novine* pišu da se na posljednjoj *Dužijanci* najbolje vidjela masovnost KUD-a *Bunjevačko kolo*, »koje u posljednje vrijeme (naročito poslije korenitih promjena unutar organizacije) prerasta ovire svoga imena«. Tajnik *Bunjevačkog kola* **Antun Stantić** je

izjavio za novine između ostaloga: »Od jeseni namjeravamo organizirati rad folklornih sekcija pri osnovnim školama. Razgovori oko toga su već počeli, i mi očekujemo da će naš koreograf već u rujnu početi raditi s pionirima«.

4. kolovoza 1917. – *Zagrebačke novine* pišu kako Bačka i Banat gravitiraju prema Hrvatskoj i da Srbima i Hrvatima koji žive izvan hrvatske domovine, preko Dunava i Save, treba dati autonomiju: »I Bačka i Banat idu k Hrvatskoj. Problem hrvatskoga jedinstva se ne će zaustaviti na Dravi i Dunavu, osim ako prekodravskim Hrvatima i Srbima dadu autonomiju«.

5. kolovoza 1938. – *Hrvatski dnevnik* piše da će se 8. kolovoza ujutro u somborskoj župnoj crkvi održati zadušnice prigodom 10-godišnjice smrti **Stjepana Radića**.

5. kolovoza 1938. – *Subotičke novine* donose jedno objašnjenje **Ljudevita Vukovića Lamića** starijeg u vezi s njegovim člankom o narodnim običajima subotičkih Hrvata, koji je objavljen u *Glasniku* jugoslavenskog profesorskog društva. On piše kako je urednik časopisa protivno svakim praksama i normama na svoju ruku cenzurirao njegov članak, izbacivši one dijelove, koji su ga previše asociirali na Hrvate. Vuković Lamić naglašava apsurdnost iskrivljavanja istine o subotičkim Hrvatima: »Nacionalno opredjeljenje Bunjevaca kao i pripadnost vjerskog osjećaja, što baš karakterizira Bunjevce kao Hrvate i katolike, on je namjerno izostavio, a i ne pitajući me za dozvolu. Držim da je akademski – profesor bi barem trebali biti akademski obrazovani – da me u slučaju mišljenja ili izostavljanja pojedinih najkarakterističnijih mjesta trebalo pitati. To nije učinjeno. Razlozi su poznati«.

Deklamovat, pivat i igrat

Nama, sa live na desnu stranu su sestre **Pavka** (1935. – 2013.) i **Eva** (1932. – 2014.). One su bile sedmo i šesto dte u obitelji **Ivana** (1895. – 1971.) i **Marice** (1895. – 1964.), **Đurkov**, Grcini iz Sonte. Naslikovane su ispid njeve kuće, na sokaku, baš ispid presoblja. Vedre i vesele zajedno su rasle u sigre i radeći, tj. pomažući roditeljima u skladu sa njevim uzrastom.

Evin zadatak je bijo pazit na mlađu sestru i podučavat je u nomu što ona još ne zna. Zajedno su čuvalе guske i ostalu živinu, donasale frišku vodu i ranu, kupile dude i druge voćke, dok su stariji bili na njive. Otac i braća su bili čobani, otranjivali su i čuvali ovce. Ako nije ništa bilo za jist, pečenoga, ovčjega mesa turita u kablicu sa svinjkom maščom je uvik bilo i to u izobilju. Na žalost ni jedna nije voljila ovčje meso, a ni mluko, ni sir.

Svoju veliku, užju obitelj ko i širju (baku, didu, staroga, majku, tetkine, ujakove i čikine rodove) Eva je uveseljavalа nediljama i svecima. Voljila je obilaziti rodove puno put sama, pa i sa sestrom Pavkom. Putim dok su išle rodovima, redovno su prolazile nuz snaše i čiče što su sidili na sokaku pod penđerom. Obišle bi tako polak sela sve dok se pregačići nisu napunili milošćima što su dobijale putim. Naime, Eva je znala lipo deklamovat, pivat, a ako se u blizine našla kaka armunika, jel tambura, jel muzike, na molbu je i zaigrala.

Prija se narod obavezno pozdravljo sa »Faljen Isus«, a odgovor je bijo »Uvik faljen bijo«, jel »Uvik Isus«. Ko starija, Eva je prva pozdravljala, a setra Pavka je pratila. Žene su ji oma milosno gledale i kazivale:

– lju, zlatna usta! Prava mater vas je naučila.
– A, čije ste vas dvi, take pametne?
– Tapa, to su cure Maricine i Ivine. Grcine!
Po običaju dicu se pitalo:
– Znate li se molit?

Dovoljno je bilo da kogod od žena to kaže i oma je uslidijo naklon i Eva je štogoda izmolila, a onda i Pavka. Žene su se radovalе i tapšale jim, a onda su ji dalje navadale da štogoda otpivu. Eva se opet naklonila i zapivala: »Tri livade, tri livade, nigdi lada nema...«. Pak, onda: »Pokraj grada Sarajeva...«.

Nizala je i svete pisme, molitvice i deklamacije po želje prisutni. Ako je kogod zaželjijo bečarac, dobijo ga je: »Misečina uprla u striju, bište cure policaji viju...«.

Sugestivni glas, krupne crne oči, nenametljivo ponašanje, stvaralo je radost kod ni koji slušu i gledu. Pavka je bila mlađa i stidljivija, al je bila »pravo rame za naslonit se«. Posli molitve i pisme, žene su donasale gibanice, peretaka, jabuka, oraja i metale jim u krilo od pregača. Pregači su znali bit tako teški da su putim dodoma više put morale stajat i ponovo se opasivat da ne izgubu polak milošća. Jel, tušta je bilo žena što sidu pod penđerom. Eva i Pavka su se lipo zafaljivale:

– Fala, fala, dojcemo mi i drugi put!

Sestre su u posvečane narodne nošnje. Taku nošnju, samo svagdanju, nosile su sve curice toga vrimena.

P. S. Sestre su sve do konca života ostale vime jedna druge. Pomagale su se u bolesti i siromaštvu, ko i zdravlju i bolji vrimena.

Ruža Silađev

Ljetni oratorij

Drugi put u Iloku

Igra, molitva, predavanja, radionice, vođeni dan, razgovori. Ukratko bi se tako mogao opisati ljetni oratorij, pa i ovaj koji je održan u Iloku od 18. do 22. srpnja 2022. godine. Da, dobro ste pročitali – u Iloku, u Hrvatskoj.

Naime, ovo je već druga godina zaredom kako animatori Subotičkog oratorija animiraju djecu u Iloku. Prošlogodišnji oratorij je trajao tri dana i, osim animatora iz Subotice, te mladih iz Iloka koji su htjeli pomoći ali i nešto naučiti, bili su prisutni i animatori iz Virovitice. Nova poznanstva, kako animatora iz Virovitice, tako i djece iz Iloka, učinila su prvi ljetni oratorij u Iloku nezaboravnim iskustvom. Naravno da se onda moralo ponoviti i ove godine.

Ovogodišnji oratorij se malo razlikovao od prethodnog. Nažalost, bez animatora iz Virovitice, ali je zato oratorij, na molbu djece, trajao punih pet dana. Savršeno. U Ilok je otputovalo deset animatora iz Subotice. **Reginu, Višnju, Ivanu, Saru, Luciju, Jasminu, Anu, Dominika, Filipa i Nikolu** je kao i prošle, tako i ove godine, ugostio fra **Grgur Balažević**. Animatori su bili smješteni u franjevačkom samostanu, a fra Grgur se svojski potrudio da im i uljepša boravak u Iloku.

Moto ljetnog oratorija u Iloku bio je »Sвета misa je moje nebo na Zemlji«, te su se stoga animatori trudili približiti djeci svetom misu. Ove godine bilo je oko 40 djece. Nažalost, nedostajalo je dosta djece starijeg uzrasta koja su, zbog školske ekshkurzije, bila opravdano odsutna. Djeca

su i ove godine nestrpljivo i s radošću iščekivala svaki novi dan. Imali su priliku bolje se upoznati s oratorijem, don **Boscovim** životom, a ono što im se najviše svidjelo jesu oratorijske majice. Bili su podijeljeni u četiri skupine, a svaka je imala po jednog animatora koji je bio kapetan. U suradnji s kapetanom timovi su osmislili svoje ime, slogan, kao i svoj plakat. Tako su ove godine na oratoriju bili *gušteri* (zeleni), *oblaci* (bijeli), *čili* (crveni) i *zlatni razbijači* (žuti). Osim rada u ekipama, djeca su svakoga dana imala i razne igre, glazbenu, duhovnu, sportsku, kreativnu i multimedijску radionicu. Kako je glazbena radionica bila veoma uspješna, čak su i glazbeno animirali jednu večernju misu.

Posljednji dan je svima bio najbolji jer je to bio vođeni dan, a pored vođenih igara svi su se osvježili gađajući se vođenim balonima. Na kraju dana su sumirali dojmove i pisali dirljive poruke na leđima jedni drugima.

Animatori Subotičkog oratorija veoma su zahvalni na lijepom prijamu. Izvan oratorija slobodno vrijeme su provodili uživajući u ljepoti Grada Iloka. Fra Grgur se postarao da im vrijeme izvan oratorija učini još zanimljivijim

pa ih je jednu večer odveo u obilazak vodotornja u Vukovaru, kao i na film u *Cinestar*. Naravno, ne smijemo izostaviti ni izuzetno ukusnu večeru u iločkim podrumima gdje su, pored degustacije vina, imali priliku upoznati se i s poviješću iločkih vina i podruma. Naravno, animatori su i ove godine bili oduševljeni ljubaznošću i gostoprimstvom Iločana. Pored silnih darova i pohvala, suze koje su se posljednjeg dana pojavile na licima pojedine djece znak je da je zajedništvo bilo plodonosno. Stoga se svi nadaju da će se ovo druženje nastaviti i sljedećeg ljeta, ako ne i prije, jer Subotičani su dobili poziv da se vrate koliko već sljedećeg mjeseca.

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vira-
rangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama,
pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. **Ivan Peček.**

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

**Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji
VAŽI DO 9. 8. 2022.**

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra
Telekom

011 44 22 009

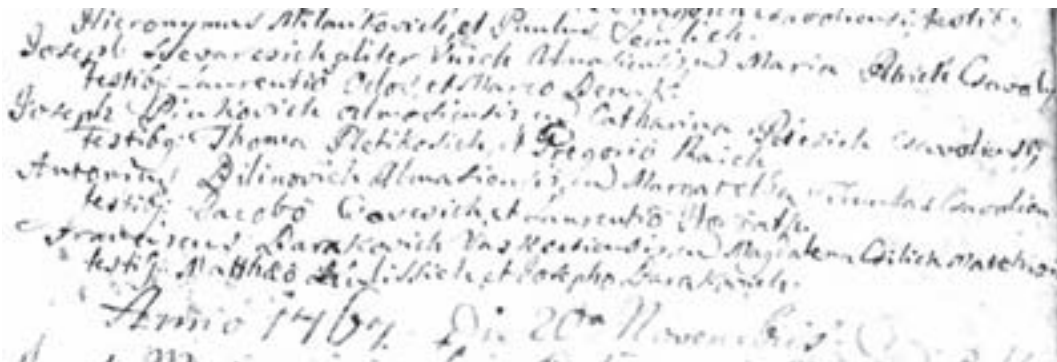
O prezimenima bačkih Hrvata (XIV.)

Piše: Vladimir Nimčević

Bilinović

Jedna od obitelji, koja je takorekuć obilježila povijest prostora na razmeđu Kunbaje, Aljmaša i Tavankuta – koji je danas politički podijeljen između Srbije i Mađarske, jesu **Bilinovići**. Oni se javljaju još u prvoj polovici 18. st. u subotičkim maticama, gdje su zabilježeni kao stanovnici Aljmaša. Aljmaš je u to vrijeme bio na razini pustare, a tek u drugoj polovici 18. st. dobio je oblike sela. Za to vrijeme Bilinovići su prerasli od jedne obitelji u čak nekoliko.

Bilinovići u Tavankutu dali su prvaka antifašističke borbe **Matu Bilinovića** (1902. – 1979.). On je izgubio čak dvojicu sinova u završnim borbama za oslobođenje Jugoslavije od okupatora 1944./45. Također je odigrao značajnu ulogu u vraćanju tavankutske zemlje u ruke pravih vlasnika – njihovih obrađivača. On je možda i najzaslužniji za to da zloglasni tavankutski gazda **Stevan Birkaš Rica** (1887. – 1944.) dobije zasluženu kaznu: gubitak velikih

■ Vjenčanje Antuna Bilinovića i Marge Tumbas u Čavolju 1766.

Genealogija

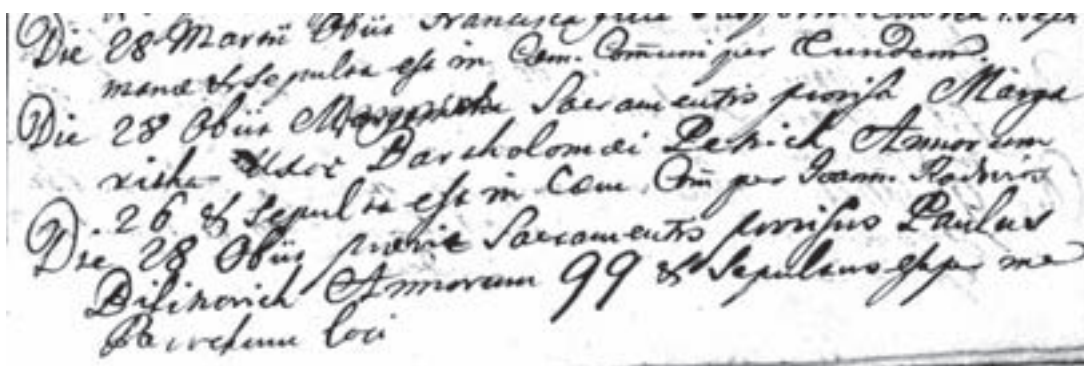
Matin predak u šestom koljenu **Pavle**, rođen je oko 1696. kao sin **Juriše Bilinovića** i izvjesne **Marije**. Poživio je čak 99 godina. Umro je, naime, 1795. Supruga mu je bila izvjesna **Manda**, koja je također doživjela visoku starosnu dob. Umrula je 15. I. 1797. u 80. godini života. Par je imao sina **Antuna**, koji je rođen 6. IV. 1746., a umro 17. VIII. 1829. Antun je 13. I. 1766. u Čavolju oženio **Margu Tum-**

bas. Ona mu je rodila nekoliko djece, od kojih je najmanje jedno preminulo još u djetinjstvu. Primjerice, kći **Manda** rođena je 16. VII. 1773., a umrla je već 26. V. 1775. Mjesec dana prije toga, 25. IV. 1775., umrla je sama Marga, u 24. godini života. Antun se već iste godine ponovno oženio. Njegova druga supruga bila je **Kata Donosilović**. Vjen-

čanje je obavljeno u Aljmašu 20. XI. 1775. Kata i Antun imali su više djece. Sin **Mijo** rođen je 5. X. 1786. Međutim, i Kata je umrla relativno mlada (19. IV. 1804. u 50. godini). Zbog toga se Antun ponovno ženio. Njegova treća supruga bila je udovna **Albe Ševarca, Ana**. Vjenčali su se u Aljmašu 2. VII 1804.

Antunov sin Mijo se

12. XI. 1805. oženio **Magdom Babić**. Ovaj par je imao nekoliko djece. Najinteresantniji od svih, sin **Marko**, rođen je u Mateoviću, a kršten u crkvi u Tataházi 16. VIII. 1804. Marko je nastavio mušku lozu. 12. XI. 1828. oženio je u Aljmašu 17-godišnju **Evu Šišković**. Već 9. XI. 1833. rođen mu je sin **Mijo**. Markov sin Mijo je 16. XI. 1853. oženio **Magdu**, kći **Marka Rudića** i **Janje Piuković**. Par je imao sina, koji se također zvao Mijo (r. 5. V. 1863. u Aljmašu). Ovaj Mijo je vjenčao Subotičanku **Klárú Rostás**, koja mu je rodila nekoliko djece. Sin Mate rođen je 19. II. 1902. u Tavankutu, gdje je i umro 13. XI. 1979.

■ Smrt Pavla Bilinovića 1795. u 99 godini života

zemljišnih posjeda, koje su obrađivale zavisne obitelji (biroši, napoličari itd.). On je također prvi nadjeljenik u subotičkom kotaru, tj. prvi agrarni interesent koji je dobio zemlju u Subotici prilikom reforme. Prilikom udaranja međa između novouspostavljenih posjeda u Tavankutu koncem travnja 1946. izjavio je pred masom Tavankučana: »Dobili smo našu zemlju, jer su za nju naši sinovi poginuli. Dva su moja dali živote.«

Tužna istina

Europska nogometna havarija

U nekim, ne tako davnim, godinama početak kvalifikacijskih ciklusa za plasman u završni dio europskih klupskih nogometnih natjecanja obilježili bi susreti u kojima su momčadi s prostora nekadašnje zajedničke države (ponajprije Hrvatske i Srbije) uvjerljivo dominirale nad svojim protivnicima iz manje razvijenih nogometnih država. Protivnici s Malte, Farskih otoka, Luksemburga... bili su odlična prilika za uigravanje i pripremu za sljedeće, mnogo jače rivale. Nekada bilo...

SUNOVRAT OSIJEKA

Momčad iz Gradskog vrta je na svoj stadion i pred brojnu domaću publiku donijela prednost pobjede u gostima (2:1) protiv *Kizilžara*, trenutačno dvanaestoplasirane momčadi kazahstanskog prvenstva. Očekivao se

na, trenutačno vodeće momčadi tamošnjeg nacionalnog šampionata, s dva poraza (1:2, 0:2) i ukupnim rezultatom 1:4 završili su kvalifikacijski ciklus već na prvoj prepreci u 2. kolu. Iako je možda hrvatska javnost i navijači kluba s Kantride, odnosno Rujevice, očekivala više, rival iz Švedske je u ovom trenutku objektivno mnogo solidnija momčad i stoga ove poraze ne bi trebala doživljavati previše tragično. *Rijeku* je u proteklom prijelaznom roku napustilo mnogo kvalitetnih nogometaša i nova momčad je tek u fazi stvaranja. Svejedno, ova dva rezultatska neuspjeha pridodana su općem sunovratu hrvatskog i ex-yu nogometa u ovim europskim kvalifikacijama.

KATASTROFA EX-YU NOGOMETA

Sličan scenarij dogodio se i u ostalim državama nekadašnje Jugoslavije, čija je nogometna reprezentacija svojevremeno bila respektabilna momčad pri samom svjetskom vrhu. Primjerice, *Radnički* iz Niša je ispao slabijim izvođenjem penala od *Gzire* (Malta), odigravši oba susreta neodlučeno (2:2, 3:3), unatoč činjenici kako su Nišlije tri puta vodile tijekom ovog pomalo nevjerovatnog susreta. Uspješan je bio

rutinirani dovršetak, tjedan dana prije započetog posla i već se uveliko razmišljalo o sljedećem europskom protivniku. Ali, uporni Kazahstanci su zabili dva posve neočekivana pogotka i napravili neviđenu senzaciju plasmanom u sljedeću rundu kvalifikacija za Ligu Konferencije. Osječani su doslovno zavijeni u crno, baš kao i trenutačni euro koeficijent hrvatskog nogometa.

(NE)OČEKIVANO ISPADANJE RIJEKE

S druge strane, momčad *Rijeke* ispala je od švedskog predstavnika *Djurgarde*-

Čukarički protiv *Racing Uniona* (Luksemburg). Slovenija je opet ostala bez ijednog predstavnika jer su sva četiri predstavnika (*Maribor*, *Olimpija*, *Mura* i *Koper*) eliminirani od strane rivala iz Moldavije, Gruzije, Irske i Lihtenštajna. Istu sudbu doživjeli su i predstavnici Crne Gore: *Budućnost* i *Sutjeska* od kojih su u ovom trenutku jače momčadi *Breidablika* (Island) i *Ki Klaksvika* (Farski otoci). Čast Bosne i Hercegovine je spasao samo *Zrinjski* prolaskom protiv *Tirane* (Albanija), dok su *Velež* i *Tuzla Siti* zaustavljeni od *Hamruna* (Malta) i *AZ Alkmara* (Nizozemska). Makedonski predstavnici *Shkupi* i *Makedonija DP* su eliminirani od *Dinama* (Hrvatska) i *CSKA Sofija* (Bugarska), a prolaz je osigurala samo *Shkendia* protiv *Valmiere* (Latvija).

UZDANICE

Kako to u sportu biva, život ide dalje i svi poraženi čekat će sljedeću godinu i priliku za bolji euro rezultat. Kvalifikacijski ciklus ide dalje susretima trećega kola u Ligi prvaka i Konferencijskoj ligi. *Dinamo* i *Crvena zvezda* igraju protiv *Ludogoreca* (Bugarska), odnosno *Pjunika* (Armenija) u borbi za skupine najprestižnijeg euro natjecanja. *Hajduk* se sastaje s *Vitoriom Guimares* (Portugal), *Čukarički* protiv *Twentea* (Nizozemska) u 3. kolu kvalifikacija Konferencijske lige, dok *Partizan* igra protiv *AEK-a* iz Larnace (Cipar) u 3. kolu kvalifikacijskog ciklusa Lige Europe.

D. P.

NOGOMET

Pobjede Dinama i Hajduka

Susreti trećeg kola 1. HNL donijeli su sigurne pobjede *Dinama* protiv *Istre* (4:1) i *Hajduka* na gostovanju kod *Varaždina* (2:0). Najbliži pratitelji *Osijek* i *Rijeka* nisu uspjeli realizirati prednost domaćeg terena i samo su remizirali protiv *Slavena* (0:0), odnosno *Gorice* (1:1). Evidentno je da su teški susreti i neuspjesi u kvalifikacijama Konferencijske lige ostavili traga. Končno, *Šibenik* je upisao prvu pobjedu svladavši *Lokomotivu* (2:1). Tablica: *Dinamo* 9, *Hajduk* 6 (-1), *Rijeka* (-1), *Osijek*, *Šibenik*, *Slaven* 4, *Lokomotiva*, *Varaždin* 3, *Gorica* 2, *Istra* 0.

RUKOMET

Protivnici na SP-u

Završetkom afričkih kvalifikacija hrvatska rukometna reprezentacija saznala je protivnike u grupnoj fazi prvoga dijela natjecanja na Svjetskom prvenstvu koje se igra početkom sljedeće godine u Poljskoj i Švedskoj. U skupini G igrat će: Hrvatska, Egipat, Maroko i SAD.

POGLED S TRIBINA

Budućnost

N etom završeni ATP *Plava laguna* Croatia Open Umag prikazao je u najljepšem svjetlu budućnost svjetskog i hrvatskog tenisa. I ponovno dokazao kako se na ovom turniru rađaju i potvrđuju buduće svjetske zvijezde bijelog sporta. Malo se turnira iz serije 250 (najniža ljestvica ATP natjecanja) može pohvaliti i jednim tenisačem iz svjetskog TOP 10, a Umag se ove godine dičio s dvojicom. Petim, **Carlosom Alcarazom** i desetim, **Jannikom Sinnerom**. I kako dolikuje njihovom renomeu i rankingu, oni s odigrali veliko nedjeljno finale pred krčatim stadionom koji nosi ime **Gorana Ivaniševića**. Ujedno, ostat će zapisano u povijesti i vrlo vjerojatno nikada neće biti nadmašeno, bilo je to najmlađe finale ikada. Carlosu je samo devetnaest, a Janniku tek godina više. Stariji je pobijedio nakon velike borbe, koja je trajala dva i pol sata, u njihovom prvom zajedničkom finalu, a kako su upravo njih dvojica buduće uzdanice svjetskog vrha ne sumnjamo kako ćemo gledati još puno njihovih završnih okršaja. Zanimljivo, nastavljena je još jedna tradicija da još od vremena **Thomasa Musterera** i **Carlosa Moye** još nitko nije uspio obraniti naslov pobjednika Umaga. Alca-

raz, kao prošlogodišnji slavjenik bio je u prilici, imao prvi set, a onda je prijestol morao prepustiti starijem. Ovo je prvi ovogodišnji naslov za Sinnera i on mu se neizmjereno radovao podižući kristalni plavi pokal.

Nastupu u Umagu su se neizmjereno radovali i mladi hrvatski tenisači **Mili Poljičak**, **Dino Prižmić** i **Duje Ajduković**, koji su zahvaljujući pozivnici (Wild card) organizatora imali mjesto u glavnom ždrijebu. Osvajač juniorskog Wimbledon nagrađen je za krunu svoje omladinske karijere, a odličnom partijom protiv nekadašnjeg pobjednika **Cecchinata** pokazao je kakva je lijepa teniska budućnost pred njime. I šesnaestogodišnji Prižmić navijestio je u svom prvom ATP među kako će se i za njega još puno čuti u svijetu profesionalnog tenisa, te jasno pokazao kako hrvatski tenis ne mora strepeti za budućnost. Poput Alcaraza i Sinnera, Poljičak i Prižmić su dio vremena pred nama, uz **Bornu Ćorića** koji se postupno vraća nakon ozbiljne ozljede i na njima je zadaća preuzimanja vodeće uloge nakon što se umirovi **Marin Čilić**. Hrvatska je oduvijek imala velikih teniskih talenata, brojni su veliki naslovi koje su njeni tenisači osvojili i vrlo brzo možemo očekivati isto od novih naraštaja. Jedno je sigurno: budućnost nije upitna. ATP *Plava laguna* Croatia Open je to pokazao u najljepšem svjetlu.

D. P.

Narodne poslovice

- * Kad više ne možeš, tad najviše moraš.
- * Do uspjeha ne zavrćeš ljude nego rukave.
- * Imati srce djeteta nije sramota. To je čast.

Vicevi, šale...

- Dragi, pogodi što sam ti pripremila za ručak!
- Ja ne mogu ni poslije ručka pogoditi što si spremila, a kamoli prije...

Žena: Pogledaj onu pijanduru.

Muž: Tko je taj?

Žena: Prije deset godina me je zaprosio i odbila sam ga.

Muž: Ooo, Bože, pa on još slavi.

Mudrolije

- * Kada je čovjek dobar, ne gubi on nikoga. Drugi gube njega.
- * Svakome treba pružiti priliku da vas tri puta razočara: prvi put, posljednji put i nikada više.
- * Nije najvažnije to veliko do čega su došli mnogi već to malo do čega si došao ti sam.

Vremeplov – iz naše arhive

Čišćenje žita, 2010.

Iz Ivković šora

Odbuđeravanje

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Kako sam? Ta nemojte me ni pitat. Jevo, baš sad čekam moje pajtaše Perišu i rođu Josu pa da počmemo konferenciju. Mi to lako rišimo: nama trojci ne triba po godine da opravimo skupštinu jal vlast zato što se nismo vridni dogovorit oko tog kome će kaki novci pripast ko nikima. Tema današnje konferencije će bit ovo odvodnjavanje što nam upravo poštaš iz Tavankuta dono. Jel, daborme, prošli su izbori a naša pošta u selu još uvik zatvorena. Kandar će čekat još četri lita barem. Račune nam nisu mogli donet jal nisu imali te benzina. Te se potrla limuzina, te se potrho motoriće al zato sad kad je tribalo donet ovu komediju od odvodnjavanja s ovim sramockim ciframa sve njim oma ispravno. Pitate me kako tako divanim, kakim sramockim? Ta kako neću divanit? Ovo vam je kugod da u toj velikoj afričkoj piščini Sahari naplaćivaju odvodnjavanje. Kod nas sve izgorilo, kuruza ni za lik, dosta svita je već i istanjiralo kuruze jel se samo posušili i ni andraka od nji; niki su pravili silažu a od te silaže isto nikake hasne kad u njoj nema ni zrnce kuruza, sama kuružnja. A i nećemo je imat kome ni poranit kad nema ni josaga. Ja ne znam u čije džepove to ide, al cigorne nije u prave. Kaže Periša da je to gazda kaki političar, al nije ciguran. Al da ide u prave ruke valjdar bi već bio zgotovljen taj akvaški park na Paliću, jal očišćeno jezero a ima još fajin tog što se započelo a nikad završilo nit će se završit, barem dok smo mi na ovim svitu. A samo se gleda kako će se zavuć ruka malom običnom čoviku u buđelar. Dobro kaže Josu da je to samo buđelarisanje nas što sve radimo u pošteno kako su nas baće učili. Dobro i rade ovi mladi što opravidu papire pa odu odaleg iz ove tuge di nikad neće bit ništa kako Bog zapovida. Jeto, niki dan divane opet od ratovanja. Kažu: Kosovo se uzjogunilo, prave se nike barikade i uzbunjiva svit. E, što mi je već dojadila ta pripovitka, čeljadi moja. Otkazat ću sve ove moderne uncutarije i otić na stari pradičin salaš, opravit ga malkoc i saziđat pododžak a svi ovi gospocki uncutarija se manit, pogotovo plaćanja silni računa. Veli Periša kako divane stalno o povratku na paoršag, mladima svituju da idu na sela i salaše. A kako se nisu sitili da otpišu te silne dugove i zelenaške kamate so tog odvodnjavanja? Ja da sam na njevom mistu, oma bi oslobodio plaćanja te sramote sve manje od deset jutara zemlje. Ja gledim u njeg pa velim da se delegira na sledeće izbore pa ćemo svi mi mali glasat za njeg. Ta ima oma da budne minister za poljoprivredu. Doduše, malkoc je smišno al ja vam velim dokle god ne budne kaki čovik iz naroda, sa salaša koji se od malena naučio radit paorski poso i ostio koje su to muke i nevolje, minister nama neće bit bolje. Jeto ja opet udario u politiku kugod Felo u prazno bure. Av, čeljadi moja, šta kast? Jednostavno ne mož drukčije. Neg, jevo već prigrinjalo pa opet neću stignit poradit po avliji. Ajd, zbogom do drukput. Valjdar neće bit opet kaki novi uncutarija.

Rič po rič

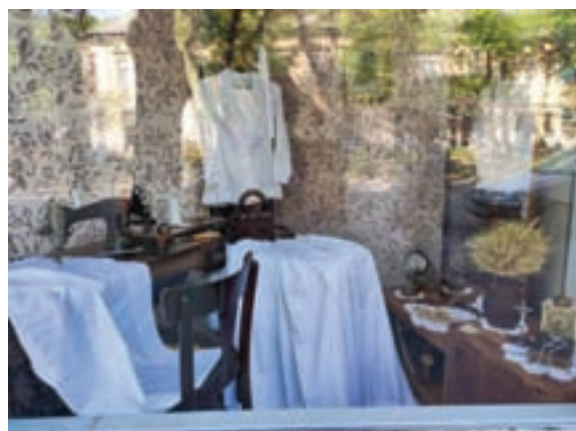
»Priseljavanje«

Piše: Željko Šeremešić

I spružit na klupčice vrtim, kako bi reko bać Marko, po solnjaku. Tamo svašta. Mal-mal pa iskoči štagod od rata, pa oma od ti migracija. Pogledim na solnjaku šta znači ta rič migracija i vidim da j' to kad se čeljad primišću iz jednog mista u drugo, što b rekli odu od kuće pa živu u kakom drugom mistu, pa čak i u druge države. I ni zadugo vid vraga evo nji. Leti prva baka Janja, ko da ju vitar nosi. Posidale. Baka Janja prvo naredi da ćemo se za kišu pomoljit, pa onda ćemo vidit šta ima novo. Friško smo mi to izmoljili, pa će baka Janja: »Eto, čeljadi moja, jeste l' čuli da su se u selo priseljile, kogod bi reko i useljile lisice. Svít u selu baš i ne viruje, al ja sam čula sve iz prve ruke«. Študiram, pa ovo mož bit stvarno istina. U poslidnje vrime kod nas mal-mal pa iz zadnjeg dvora nestane kokoš. A kako sam čo od majke, isprid crkve su se žalile žene koje još držu živine, a taki baš i nema mlogo, da i njima nestaju kokoše, pa i patke i guske. Baka Janja objašnjava kako su lisice povatali. Kaže da se od tog ne divani, taji se, ne smije se kazat jer će se možda kogot javit da mu i to smeta pa će kogod bit još i kriv što j' lisice povato. I to, ni manje ni više, uvalili osam lisica u prazne kuće. Kaže, kako neće kazat kod koga su lisice uvalite da čeljad možda ne b' imala brige no može kazat da su svi priseljili na truli Zapad i nis' dolazili šest miseci a u zadnji dvor useljile se lisice. Četir jame iskopale a oko jama kosti i perja od kokoša i čega sve ni koliko oš. Baka Manda klimnje glavom pa će: »Niko ni virovo našem kum Stipi ka' j' u po sela u zadnjem dvoru u kokošinjcu iz puške ubio lisicu, svi su mislili da laže, da se sprda s lovcima koji divanu da u ataru ne mož vidit lisicu a kamoli ubit. Niko ni virovo ni ovima što kasno noćom po selu logmaru da su vidili lisice kako se špaciru po selu. Kad gle sade sam četiri u jednom dvoru«. E na to će baka Marica: »Ja znam otkale lisice u selu. Bome, divani se da su se u naš atar odnikud doseljila, što bi rekli priseljila nikaka čudna životinja koju zovu šakal. Oni su mal veći od lisice, al su odviše opasni. Oni će ubit i divlju mačku i lisicu i prase i jelinsku divljač kad se oteli. A namnožili su se toliko da je već po danu mož vidit. I oni su odvijali lisicu iz atara i šume pa se lisica priseljila u selu. Ispalo da j' lisica koja j' bila divlja sade naspram šakala pitoma. Eto, to j' istina. I što j' najgorje te šakale j' država isprva zaštitila a sade ji se ne mož oprostít. Zato su se se lisice useljile«. Znam ja strina Evču da i ona mora štagod kazat, pa će: »Čeljadi draga, pa to su sam par lisica u selu i koja kokoš što j' stradala. Ta to će država sve rešit pa i platit ako triba. Čim dođe na red politika će bit taka da se šakalima stane na kraj, a lisice ope priselju natrag u atar. Za to se ne triba brinit. Ta i šakale će priseljít ako triba«. Baka Tonka vidim naštudirala šta će kazat: »Čeljadi moja, pa ova naša Evča ko da j' s neba spala. Naša politika j' priseljila našu dicu u tuđi svít. Ta da sad ne divanm u sitna criva šta j' napravila naša politika da nam u selu bude sve više prazni kuća. I sa' će se politika pobrinit da priselji lisice natrag. Bolje da se pobrine da nam dicu priselji iz svita natrag pa onda neće bit ni prazni kuća a ni lisica«. Proštudiro i ja, pa skočim sa hoklice i viknem: »Znam ja šta j' to: došli divlji i otirali pitome«. I baka Janja skoči od dragosti i pofalji mi kako sam pametno reko.

U NEKOLIKO SLIKA

Izlozi *Dužijance*

Trojni susreti u Bezdanu

ETNO FESTIVAL na tromedi

Etno festival koji okuplja mađarske, srpske i hrvatske udruge iz Bezdana i okolice, te Mađarske i Hrvatske, održan je u Bezdanu 17. puta. Festival se organizira na tromedi Srbije, Mađarske i Hrvatske, a organiziraju ga udruga *Mostovi Bezdana* i Mjesna zajednica Bezdani.

»Kada govorimo o Bezdanu, govorimo o multietničkoj sredini u kojoj žive Mađari, Hrvati i Srbi i ovo je prilika da pokažemo taj multietnički karakter ovog mjesta. Zato smo i osmislili *Trojne susrete*«, kaže **Nikola Čutura** iz Udruge *Mostovi Bezdana*.

U organizaciji ovogodišnjih *Trojnih susreta* sudjelovala je i Hrvatska udruga *Bezdanska marina*.

»Na *Trojnim susretima* sudjeluju hrvatske udruge iz Sombora i Monoštora, a mi smo se potrudili dovesti i goste iz Hrvatske, KUD Zavičajno društvo *Rama* iz Pleternice. Htjeli smo da se u Bezdanu čuju gajde i malo drugačiji bečarci i napjevi i vide drugačiji plesovi«, kazala je predsjednica *Bezdanske marine* **Vesna Zelenika**.

Zavičajno društvo *Rama* čuva nošnju, običaje i pjesme Rame, mjesta u Bosni i Hercegovini iz kojeg su se Ra-

Pleternica

Sombor

Monoštor

mljani iselili sredinom prošlog stoljeća zbog gradnje brane i akumulacije. Time su se i predstavili u Bezdanu.

HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora redoviti je sudionik *Trojnih susreta*, a ove godine sudjelovao je pjevački zbor. KUD Hrvata *Bodrog* predstavljala je dječja skupina.

Z. V.

Dužijanca 2022. – predstojeći programi

Nedjelja, 7. kolovoza:

- Dužijanca u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, 10 sati
- Dužijanca u Mirgešu – kod križa, 18 sati

Četvrtak, 11. kolovoza:

- Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica, 19 sati

Petak, 12. kolovoza:

- Tijekom dana izložba rukotvorina – Gradski trg, Subotica
- Izložba radova od slame nastalih na XXXVII. Sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu – Vestibil Gradske kuće, Subotica, 19 sati
- Tamburaška večer – Gradski trg, Subotica, 20 sati

U sklopu večeri bit će i predstavljanje bandaša i bandašice i izbor njihovih pratioca, te proglašenje najljepše aranžiranog izloga

Subota, 13. kolovoza:

- Svečana Večernja – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica, 18 sati
- Polaganje vijenca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Radjića – park ispred Gradske kuće, 19.30 sati
- Skupština risara – Gradski trg, Subotica, 20 sati

Nastup folklornih ansambala, Gradski trg, Subotica, 20.30 sati

SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE

Nedjelja, 14. kolovoza – Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice, crkva sv. Roka Subotica, 8 sati

- Povorka do katedrale sv. Terezije Avilske, 9.15 sati
- Svečano euharistijsko slavlje – katedrala sv. Terezije Avilske, 10 sati
- Svečana povorka kroz grad i predaja kruha gradonačelniku, Gradski trg, Subotica, 12 sati
- Posjet grobu Blaška Radjića, Kersko groblje, Subotica, 19 sati
- Bandašicino kolo, Gradski trg, Subotica, 20 sati.

Ž. V.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Prekrasan vikend

Šuma, moj najbolji prijatelj

Moja opsesija je postalo drveće i to ne samo u kontekstu šume, jer znam da to nije novost, već u kontekstu hlada. Šetam tako s frendom poslije posla, a jako je vruće, prevruće je. Ali čim skrenemo iza ugla, u malo hlada, temperatura postaje normalna za ovo doba godine. I onda kreće razmišljanje zašto je sve manje drveća u zelenom gradu.

Živim u centru grada i na putu do stana saznala sam da će se na mjestu ruševina graditi parking. Daleko od toga da nemam bolju ideju, ali ne želim se više hraniti lošim stvarima nego se mislim i sanjam da na parking u budućnosti budu stabla. Jer svi žele parkirati u hladu, ali nitko se ne sjeti posaditi drvo na parking. Ne znam zašto je to tako. Ali još uvijek se nadam i jedva čekam da se parkiralište završi i da me drveće iznenadi. Želim vjerovati da nisam jedina koja mašta o drveću.

Čekajući drvo, hodam šumom

I prethodni vikend bio je u znaku šume, kako nalaže priroda moje osobnosti. Zapravo, šetale su se staze kao na natjecanju. Naša redakcija u petak je bila u radnom posjetu Monoštoru na tragu novih divnih projekata koje neću otkriti. Kako sam prethodnih tjedan dana živjela u vikendici u naselju Brunai kod Kupusine, odlučili smo proći dionicu od Štuke i brane na kanalu Dunav – Tisa – Dunav, do Monoštora, pješčice. Prema Google izračunima i u razgovoru s prijateljima saznali smo da je tura duga osam kilometara. Krenuli smo rano ujutro, kako bismo na vrijeme stigli na dogovoreno mjesto. Cijela tura je išla kroz šumu i uz kanal Dunav – Tisa – Dunav. Malo je reći da se radi o lijepoj dionici, s dobro utabanim makadamskim putem. Nismo još ni zagazili u šumu, a krdo divljih svinja zaželjelo nam je dobro jutro. Bili su u jutarnjoj šetnji do vode i uplašeni ljudskom prisutnošću brzo su podigli prašinu. Često u razgovoru s ljudima koji ne borave puno u šumi saznam da se boje divljih svinja. Malo mi je čudan i malo neopravdan taj strah od životinja u našem okruženju. Smatram da životinje treba poštovati i uvažavati, ali ih se ne treba bojati. Ako niste netko tko prijeti životinjama, one će biti te koje se boje i koristit će svaku priliku da izbjegnu susret. Uglavnom, imali smo priliku cijelim putem ostati u prašini koju prave velike obitelji divljih svinja. Vidjeli smo samo dvije srne, ovo je sigurno bio period dana kada su manje aktivni za ove divne četveronošce.

Još jedan dojam i jedna neobičnost ove šetnje bila je prašina. Zemlja je toliko suha da je nekoliko traktora koji su taj dan prošli kroz šumu smrvilo sve vage i našli smo se u bujici prašine. Malo je reći da smo iz šume izašli do pojasa u prašini. Besplatno smo dobili ugođaj vožnje u prtljažniku, kako bi cijela avantura dobila posebnu čar.

O onome što se dogodilo u Monoštoru i divnim ljudima koje smo tamo sreli i s kojima smo kuhali bit će prilike pisati i pričati u nekom od sljedećih brojeva, kada dođe vrijeme za otkrivanje tajni. Reći ću samo da urednici spremaju zaista zanimljivu i svima vrijednu priču.

Druga dva dana

Kad vikend počne šumom, treba tako i nastaviti. Drugi dan je bio rezerviran za moju radnu subotu i eko centar *Karapandža*. Napokon sam imala gosta spremnog da kuša sve delicije ove prekrasne oaze, a ja sam stekla raspoloženje za uživanje u tuđim užicima. **Jelena** je koristila premium paket u pravom smislu, ako on postoji. Red hodanja, red divljači, red vožnje kanuom, red pecanja i kupanja u najljepšem Bajskom kanalu.

Šlag na torti bila je nedjelja. Došla su nam još dva prijatelja i odlučili smo se za dan na vodi. Lokacija je bila dunavski rukavac, u okolici čarde Brunai, Pčele i Štuka. Unajmili smo čamac na cijeli dan i krenuli u avanturu. Kad su vaši prijatelji berači gljiva u nastajanju, tada dobivate i otkriće lokacije čarobne šume u kojoj raste dragocjena reishi gljiva. Čekamo da dođe u fazu ljekovitosti, pa da ju uberemo i pripremimo za svoju apoteku. Tijekom obilaska otkrivali smo s čime se priroda nosi u ovom sušnom ljetu, pa smo vidjeli žuti lopoč kako raste iz suhe zemlje, jer vode nema dovoljno. Sve je čudno, ali ljepote ne nedostaje.

Jedina poteškoća koju smo imali u ovom prekrasnom vikendu bio je povratak u civilizaciju i još pet dana u gradu.

Gorana Koporan

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Đurđin“

RIČ POD ĐERMOM

Nedjelja, 7. kolovoza 2022., 19 sati

Program manifestacije:

Velikani sadašnjosti

Mirko Kopunović – predstavljanje lika i djela pisca

Gosti: Davor Bašić Palković, urednik kulturne
rubrike u tjedniku „Hrvatska riječ“,
Zlatko Romić, novinar

Nastupaju:
pjevački zbor HKPD-a „Đurđin“ i
članovi literarno-dramske sekcije HKPD-a „Đurđin“

Mjesto održavanja

Đurđin, pod đermom u dvorištu etno salaša

Uz potporu:
Autonomne Pokrajine Vojvodine,
Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i
Grada Subotice